

ДНЕВНИКЪ

(стенографически)

на

IV обикновено Народно Събрание.

(Първа редовна сессия.)

XXIII. ЗАСЪДАНИЕ, СРЪДА 21 НОЕМВРИЙ 1884 ГОД.

(Начало въ 2 часътъ слѣдъ пладне, подъ предсѣдателството на г-на Стамболова).

Предсѣдатель (звѣни): Засѣданието се отвара. Г. секретаръ ще прочете поименний списъкъ на г-да представителитѣ.

Секр. Т. Кърджиевъ: (чете списъка).

Предсѣдатель: Отъ 195 представители присѣтствоватъ 153 души. Има законното число депутати и засѣданието може да стане. Има да се четжтъ скратенитѣ протоколи отъ 18, 19, 20 ноемврий.

Секр. Кърджиевъ: (чете XIX протоколъ отъ 18-й).

Предсѣдатель: Има ли нѣкой да направи бѣлѣжка върху прочетения протоколъ?

Д. Дуковъ: Относително прошенieto на Вълчева отъ Провадийската околия, струва ми се въ прошенieto да се казваше 1200 лева, а тукъ се чете 120 л.; може би да е станала грѣшка, но трѣбва да се поправи.

Предсѣдатель: Взема се въ внимание бѣлѣжката ви. Има ли нѣкой други да направи бѣлѣжка? (Нѣма) Ще се чете протоколътъ отъ 19 ноемврий.

Секр. Ф. Симиловъ: (чете XXI протоколъ).

Предсѣдатель: Има ли нѣкой да направи забѣлѣжка върху прочетения протоколъ? (Нѣма) Въпроситѣ положени на дневенъ редъ, по рѣшение на Нар. Събрание, сж слѣдующитѣ (чете):

I. Продължение доклада на комисията по военното вѣдомство по законопроекта за земанье новобранци;

II. Докладъ на сжщата комисия по законопроекта за прѣстѣпленията и простѣпикитѣ по изпълнението военната тегоба.

III. Докладъ на финансовата комисия по законопроекта за насичение среб. пари;

IV. Запитване на г. Н. Шивачева къмъ г. м-ра на вжтрѣшнитѣ дѣла за интериане изъ София на двама граждани;

V. Запитване на г. Вучкова къ г. м-ра на външ. дѣла, имало ли е или не секретаръ при Делгата на Негово Блаженство въ София;

VI. Запитване на г. К. Паскова, какво е направило Правителството съ бератитѣ на общинитѣ, дадени на послѣднитѣ отъ турското правителство срѣщу заеми;

VII. Запитване на г. Н. Шивачева относително закриванieto на Севлиевския Мювтилъкъ, къмъ г. м-ра на Външ. дѣла и Исповѣдания,

VIII. Отговоръ на г. министра на вжтр. дѣла по запитването на г. Т. Кърджиева за отстранението отъ длѣжностъ кмета на г. Руссе Златова.

Преди да пристѣпимъ къмъ разгледвание предмѣтитѣ, положени на дневенъ редъ, има да се прочете едно отноше-

ние отъ военното министерство и указътъ на Н. В. за назначение г. Веймарна за комисаръ по военното вѣдомство.

Секр. Кърджиевъ (чете):

Военно Министерство.
Отдѣление Инспекторско
№. 14083.
ноемврий 20 день 1884 г.
г. София.

До Г-на Предсѣдателя на Народното Събрание.

По причина на нездравieto си, като нѣмамъ възможность да присѣтствувамъ лично при разглежданието въ Нар. Събрание законопроектитѣ по военнитѣ работи, имамъ честь да ви увѣдомя, г. Предсѣдателю, че споредъ докладътъ ми, НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО, на основание на 91 членъ отъ Конституцията, съ Указъ по Военното Вѣдомство отъ днешно число подъ №. 44 изволи да поръча на другаря ми отъ Генералния Штабъ Полковника Веймарна, да присѣтствува въ Народното Събрание, като особенъ комисаръ на НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО и съ права на министръ, при разглежданието на горѣказанитѣ законопроекти и да представлява на Народното Събрание всичкитѣ необходими за тѣхъ обяснения.

Препишъ отъ Указа подъ №. 44 имамъ честь да ви препратя при това си.

Военный Министръ Генералъ-Майоръ

Князь Кантакузинъ.

Началникъ на Отдѣлението: Подполковникъ Скордули.

УКАЗЪ.

№. 44.

НИЙ АЛЕКСАНДРЪ I

съ Божия милость и народната воля

Князь на България,

Съгласно съ докладътъ на Нашия военный министръ отъ днешно число подъ №. 235 и на основание 91 членъ отъ Конституцията,

ПОСТАНОВИХМЕ И ПОСТАНОВЛЯВАМЕ:

I. Да назначимъ Другаря на Нашия Военный Министръ отъ Генералния Штабъ Полковникъ Веймарна да присѣтствува, като особенъ Нашъ комисаръ съ правата на министръ, въ засѣданията на Нар. Събрание и да представлява всичкитѣ необходими обяснения за вносимитѣ въ Нар. Събрание законопроекти по военнитѣ работи.

II. Исполнението на настоящия указъ възлагаме на Нашия Военный Министръ.

Издаденъ въ ст. София на 20 ноемврий 1884 година.

На първообразното съ собственната рѣка на НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО написано.

Александръ.

Предписалъ: Военный Министръ Генералъ-Майоръ

Князь Кантакузинъ.

Предсѣдатель: Моля г-на докладчика да заеме мѣстото си.

Докладчикъ Узуновъ (отива на трибуната).

Предсѣдатель: Въ миналото засѣдание се чете докладътъ на комисията изцѣло. Сега ще се чете законопроектътъ членъ по членъ.

Докладчикъ Узуновъ (чете):

§ 6. Катагодишниятъ призивъ на новобранцитѣ въ цѣлото княжество става между 15 октомврий и 15 ноемврий. Комисията, като намира изложенитѣ отъ г-на военный министръ мотиви за основателни, прие този § безъ измѣнение.

Ер. Гешовъ: Отъ прочетеното, г-да представители, което комисията е постановила тукъ, незнамъ, но днитѣ за вземанieto на новобранцитѣ отъ 15 октомврий до 15 ноемврий наистина, въ това врѣме е за бацитѣ добро, че до тогава ще се одеснятъ отъ полскитѣ си работи. Ако пакъ мислимъ за подобрѣнието на самитѣ момчета, щото да пажуваха въ по-добро врѣме, тогава трѣбва да опредѣлимъ друго врѣме. Такова врѣме, споредъ мене може да бѣде отъ 1 септемврий до 1 октомврий. Врѣмето до сега е било опредѣлено презъ зимата, но, види се, г. военный министръ незнае вредата отъ това. Досегашната практика видѣхме; знаемъ какви злоупотрѣбления станаха на момчетата, като пажуваха по тия студове. Миналата година се взеха отъ 15 октомврий до 15 ноемврий момчетата, пристигнаха на мѣстото на 21, а други чакъ на 28 ноемврий. Тия момчета ги испратихме (и азъ бѣхъ въ Плевенъ) въ твърдѣ лошо врѣме, исповрѣдиха се всички момчета и лѣжаха толкова врѣме болни. За това до колкото съмъ намѣрилъ, по моята съвѣсть, и съмъ опиталъ ползата отъ врѣмето, то е 1-ви септемврий до 1 октомврий да се почева и свършва наборътъ. Бацитѣ негледатъ толкова на врѣмето, защото неможали да си обератъ кукурузътъ или лозята, но тѣ гледатъ повече синоветѣ си, да се пращатъ въ добро врѣме, за да не се поболяватъ. Има още единъ фактъ да ви кажа. Вчера бѣше 15 ноемврий и виждаме какво непостоянно врѣме хвана. Момчетата по дома си носятъ по единъ кожухъ и два, а пакъ като тръгнатъ за войници трѣбва да хвърлятъ домашнитѣ дрехи; тамъ не имъ даватъ по 4 кита, а ако имъ дадѣтъ по единъ, — добръ; иначе оставатъ съ по единъ мундиръ и шинель. Така тѣ се поболяватъ. Вие

ако направите това, ще познаете гдѣ отива вашето здравие. За това ако мислите доброто за дѣцата, моля да приемете моето предложение, щото врѣмето за набора да се опредѣли отъ 1 септемврия до 1 октомврия. Това врѣме е най-доброто за момчетата. За това предлагамъ, ако г-да представителитѣ одобряватъ, да бѣде врѣмето отъ 1 септемврия до 1 октомврия.

Докладчикъ: Въ комисията, като се обсъждаше тоя въпросъ, дѣйствително, яви се мнѣние да се захваща наборътъ отъ 10 септемврия до 10 октомврия, т. е. на 1-й септемврия отпушатъ старитѣ солдати, на 10 пакъ да почнова събиранieto на новобранцитѣ и до 10 октомврий да се свършва. Това мнѣние бѣше по тия сѣщитѣ причини, които искаха г. Ер. Гешовъ. Обаче комисията неможеше да не вземе въ внимание и друго обстоятелство. При испращанieto на новобранцитѣ излизатъ да ги съпровождатъ родителитѣ: бацитѣ и майцитѣ, роднинитѣ и пр. на новобранцитѣ. Така, ако отидатъ 8000 д. новобранци, тѣхъ ще съпровождатъ около 30,000 д. тѣхни роднини. Пакъ забѣлѣжете въ това тъкмо врѣме е най-голѣмата полска работа, та родителитѣ и роднинитѣ, като я вапушатъ по испращанieto на новобранцитѣ, претърпяватъ загуби. За това, именно, комисията намѣри за добръ да приеме другото по-късно врѣме, именно, отъ 15 октомврия до 15 ноемврия, когато земеделцитѣ полскитѣ си работи свършватъ съ помощта на синоветѣ си, преди да се взематъ тѣ въ войската. Ако пакъ Нар. Събрание мисли, че дѣйствително по-добръ ще бѣде въ това врѣме, отъ 1 септемврия до 1 октомврия, да става набора и че нѣма това да попречи на полскитѣ работи, комисията, най-послѣ, нѣма нищо противъ.

Шивачевъ: Както се види, г-да представители, и комисията одобрява мнѣнието на г. Ер. Гешова. Що се касае до възраженията, които направи г докладчикъ противъ тоя срокъ, азъ мисля, че Нар. Събрание не може да ги вземе въ внимание и не могатъ да служатъ за подкрѣпление на мнѣнието на комисията. Мнѣнието на почитаемота комисия е: наборитѣ да ставатъ отъ 15 октомврий и да се свършватъ до 15 ноемврий. Всички знаемъ, г-да представители, че до 1 септемврий никакви полски работи нѣма (Гласове: а-а-а!) Освѣнъ Моля ви се, до 1 септемврий се свършватъ полскитѣ работи (Гласове: не е истина!). Само единъ кукурузъ остава да се прибира. И селянитѣ ще бѣдѣтъ повече благодарни, синоветѣ имъ да отиватъ отъ 1 септемврий, тогава ще мѣжатъ и тѣ да отиватъ да испращатъ своитѣ синове, отъ колкото друго врѣме. Нѣма нужда да се казва, че отъ 15 октомврий захващатъ

студове, ние помнимъ миналата година колко души новобранци се поболѣхъ и измрѣхъ по това врѣме. За това азъ напълно съмъ съгласенъ да се приеме тоя срокъ, който опредѣли г. Гешовъ, и моля Нар. Събрание да го приеме.

Т. Кърджиевъ: Причинитѣ, по които комисията е приела да опредѣли срокътъ за приеманieto на новобранцитѣ отъ 15 октомврий до 15 ноемврий, отъ думитѣ на г. докладчика разбрахъ да сѣ между другитѣ и тия, че именно въ това врѣме, ако се опредѣли отъ 10 септемврий до 10 октомврий, въ това врѣме хората се занимавали съ своитѣ полски таботи, а защото родителитѣ трѣбвало да проваждатъ своитѣ челяди въ войската, губѣли много врѣме въ вредъ на полскитѣ работи; за това тя приема срокътъ отъ 15 октомврий до 15 ноемврий, когато се навършвали всичкитѣ полски работи. Като се взематъ въ внимание мотивитѣ на комисията, и другитѣ причини, които изложи г. Ер. Гешовъ, че тоя периодъ, именно когато се повикватъ новобранцитѣ, врѣмето е зимно у насъ, та по отвежданieto на новобранцитѣ до центра, гдѣто се изискватъ, ставатъ мъчнотии, — както миналата година, знаемъ, въ Плѣвнѣ и Русчукъ мнозина отъ новобранцитѣ се поболѣхъ и изгубихъ — ще видимъ, кой срокъ представлява по-малко зло, а пакъ ние ще трѣбва да приемемъ по-малкото зло отъ по-голѣмото. По тия съображения азъ съмъ наклоненъ да приема по-ранния срокъ. Най-послѣ не знамъ, да ли почитаемото Нар. Събрание ще се съгласи съ предложението на г. Ер. Гешова да бѣде тоя срокъ отъ 1 септ. до 1 окт., който срокъ и азъ приемамъ. Но пакъ на всѣки начинъ можъ да направя друго предложение, именно: да се опредѣли срокътъ за приеманieto на новобранцитѣ отъ 15 септемврий до 15 октомврий. Знаемъ, че въ това врѣме полскитѣ работи олекватъ, между тѣмъ. зимата у насъ обикновенно захваща около Димитровъ-денъ. За това по-добръ е второто, моето предложение — да се приеме срокътъ отъ 15 септемврий до 15 октомврий.

М-ръ на Финанситѣ: Азъ мисля, че предложението на г. Ер. Гешова има своитѣ добри страни, но има едно лошо, че до 1 септемврий не може да се свърши всичко съ старитѣ солдати, а това обстоятелство е необходимо да се вземе въ внимание. Знаемъ, че трѣбва да се отпушатъ старитѣ, за да се взематъ нови солдати, иначе не може; до 1 септемврий пакъ военното вѣдомство едва се расправя съ распушанieto. За това предложението на г. Т. Кърджиева ми се вижда много по-добро: да захващатъ наборитѣ отъ 15 септемврий и да се свършватъ до 15 октомврий. (Гласове: съгласни). До тогава се свършватъ почти полскитѣ работи, а и силенъ студъ нѣма тогава. Това врѣме е най-удобно,

старитѣ солдати до тогава се распущатъ и започнова събиранieto на новобранцитѣ. По тия причини предложението на г. Ер. Гешова не е за приемане.

Докладчикъ: Отказвамъ се.

Л. Дуковъ: Г-да представители! Азъ отъ една страна сподѣлямъ мнѣнието на г. Ер. Гешова, защото дѣйствително момчетата страдатъ по студа, това всички знаемъ; особено когато ходятъ момчетата до Варна, поболѣватъ се и умирагъ отъ студъ $1\frac{1}{4}$ (Гласове: не е истина). Може би за васъ да не е истина, но ние, които сме държали смѣтка, не можемъ да не кажемъ, че е истина. Сега искамъ да хортувамъ върху предложението на г. Гешова, че не можъ да се съгласяе съ него и по тая страна, че момчетата не могли да гледатъ работа на бацитѣ си, че момчета като дохождали на мѣстото, родителитѣ имъ вземали назадъ дрѣхитѣ, та оставали голи по студа и се поболѣвали. Трѣбва да вземемъ друго предъ видъ, че хората у насъ отиватъ по вѣнъ, по странство, да работятъ градинарство, дюлгерство, та се връщатъ чакъ по Димитровъ-денъ. Ако приемемъ, да се взематъ новобранцитѣ по-рано, какво ще стане съ ония, които не сж тукъ? Тогава би трѣбвало да ги викатъ отъ странство по-рано да дохождатъ. Но тѣ можтъ да иматъ условия, щото да не можтъ да дохождатъ по-рано. Отъ това излиза, че ще ги принудимъ всички да изгубватъ своята работа, защото тѣ иматъ условия да стоятъ до Димитровъ-денъ; ако пакъ ги принудимъ да дохождатъ по-рано, трѣбва да се водятъ по сѣдилищата да се оправдажтъ условията. Инакъ би трѣбвало да не се пуцатъ по вѣнъ, да не имъ се дава свидѣтелства да отиватъ по странство да печелятъ пари. Тогава какво ще става съ гѣхъ? За това поддържамъ мнѣнието на комисията да остане вѣмето отъ 15 окт. до 15 ноемврий да се взематъ новобранцитѣ; а пакъ размѣстванието на новобранцитѣ да става на пролѣтъ, прибиранieto имъ да става въ топло вѣме — пролѣтъ. Мнѣнието на г. Ер. Гешовъ не е лошо, но не може да се постигне.

Д. Мишевъ: Г-да представители! Въпроса е туъ, кога да се опредѣли вѣмето за вземане новобранци. Г. Ер. Гешовъ не се съгласява съ срока, опредѣленъ отъ комисията а предложи другъ единъ срокъ, именно отъ 1 септемврий до 1 октомврий. Слѣдъ това г. Кърджиевъ предложи срокъ по-ранъ отъ оня, който предлага министерството и е приела комисията, именно, отъ 15 септ. до 15 октомвр. Съ предложението на г. Ер. Гешова азъ не можъ да се съглася по никакъвъ начинъ и то по тѣзи причини: 1-й септемврий е най-работното вѣме у насъ; отъ тогава се захващатъ полскитѣ работи: събиране кукуруза, който най-много се

произвожда въ насъ; гроздобера и въобще всичкия лѣтенъ трудъ на населението се прибира презъ този периодъ. Ако приемемъ тоя срокъ, ще принесемъ двѣ злини: първо ще принудимъ бацитѣ и роднинитѣ на новобранцитѣ да напуцатъ най-скѣпото вѣме за работата си, за да отиватъ въ наборнитѣ комисии съ своитѣ синове, а отъ друга страна съ вземанието на синоветѣ имъ, ще имъ взематъ въ това вѣме работницитѣ, които можтъ да имъ бѣждатъ въ голѣма полза. Да ли е желателно: да отнѣмаме синоветѣ на хората, когато иматъ най-голѣма нужда отъ работни сили за прибиране трудътъ си? Това би значило, споредъ мене да имъ причинимъ голѣмо зло. Азъ бихъ се съгласилъ съ предложението на г. Ер. Гешова, ако въ това вѣме не се вършеше работа, съ която населението се поминува и ако нашето население не бѣ земледѣлческо. Предложението на г. Кърджиева сѣщо не може да се приеме, по причина, — това всѣки хубаво знае, — че гроздобера у насъ се начева или отъ 10 или 15 септемврий. (Нетьрпение). Моля ви се, самото събиране на кукуруза въ повечето мѣста става пакъ презъ това вѣме. На 12 октомврий, като идѣхъ за тукъ, азъ видѣхъ презъ Ломско окрѣжие. Ще повѣрвате ли, г-да представители, че половината отъ кукуруза още не бѣше прибранъ отъ селянитѣ? Ако приемемъ сега, щото вземанието на новобранцитѣ да става и по това вѣме, то ние ще принудимъ повечето отъ работницитѣ да напуцатъ работата си, както казахъ, да отиватъ при комисиятѣ и кукуруза да остане неприбранъ, на полето; а щомъ падне и снѣгъ, представете си положението на населението, на което и храната остава на полето и работнитѣ му сили отнети! За това азъ поддържамъ мнѣнието на комисията, именно, вземанието на новобранцитѣ да почнува отъ 15 октомврий и да се свършва до 15 ноемврий. Да се почнува набора по-рано не сѣмъ противенъ, ако можеше да се увеличи състава на наборнитѣ комисии за да свършватъ по-скоро набора. Тогава, наистина, ще бѣде и по-хубаво. Но безъ това да се приеме по-ранъ срокъ отъ този, който е опредѣленъ въ проекта и съ когото се съгласява и самата комисия, е съвсѣмъ не практично. Такъвзи срокъ, какъвто предложи г. Гешовъ и Кърджиевъ, е голѣмъ, споредъ мене, за работното население.

Ер. Гешовъ: Като изслушахъ предговорившитѣ по тоя въпросъ, г-нъ Мишевъ, сегашний ораторъ, мислѣхъ не е работникъ, като мене и други, нѣма той синъ да праща войникъ за да оцѣни да ли на единъ човѣкъ кукурузътъ е по скѣпъ или лозѣето или пѣкъ синътъ. Азъ знамъ и сѣмъ увѣренъ, че на човѣка синътъ е по-скѣпъ, отъ колкото е

работата му сжжа; ама когато отивали момчетата, отивали и тѣхнитѣ родители да ги испращатъ — това не е тѣй. Само бацитѣ наистина отиватъ. Ималъ съмъ честта да бѣдѣ въ наборни комисии и знамъ отъ практика: дохождатъ само синоветѣ и бацитѣ; бацитѣ стоятъ единъ день или два и си отиватъ. Така лани дойдоха въ Шуменъ и сестри и синове бѣха болни, защото бѣше врѣмето лошо. Че хората страдали, че не си свършвали работата, че трѣбало тѣхнитѣ синове да свършатъ всичката работа дома, тогава да се вземали — това не е тѣй, бацитѣ мислятъ само за врѣмето, по което синоветѣ имъ отиватъ на пѣтъ. За тѣхъ е по-милно да пращатъ синоветѣ си въ по-хубаво врѣме да не се разболѣватъ. Защото момчетата не сж ходили като насъ, тѣ пѣтватъ по лошо врѣме толкова нѣтъ и нѣма гдѣ да подслонятъ глава. Тѣ отиватъ сами и които иматъ пари въ джеба, само тѣ ще могатъ и хубаво да се нахранватъ въ ханищата, гдѣто при замръкване и ще спятъ безъ да се поврѣдятъ. А другитѣ за това знамъ, азъ съмъ работникъ, синътъ се жали, не се предпочита работата отъ сина. Работата се печели всѣкога, а синътъ не. За това чухъ г. М-ръ Предсѣдатель каза, че старитѣ солдати трѣбва да се распуснатъ, че тогава да се взематъ другитѣ, то е друго. Тукъ за новобранцитѣ е работата, старитѣ, когато искатъ да ги пушатъ. За това предлагамъ да се взематъ отъ 1 септемврия до 1 октомврия, да не жалимъ работата, а синоветѣ. И което каза г-нъ Л. Дуковъ, ако неговитѣ синове бѣха отивали миналата година, щѣше да поддържа мнѣнието ми.

Докладчикъ: Отъ 1 септемврия не може да се приеме, защото на 29 и 30 августъ старитѣ свършватъ лагертьтъ. Отъ тамъ се отпушатъ и едва си пристигватъ отъ 3—10 септемврия. За това 1 септемврий не е добръ срокъ. Нека бѣде отъ 15 или 16 (Гласове: 15) нататкъ нѣма да се губи нищо. (Гласове: исчерпанъ).

М-ръ Каравеловъ: Азъ бихъ молилъ Нар. Събрание да не бърза съ тоя въпросъ. Да не се вика, че е исчерпанъ въпросътъ, но да се остави всѣки да си искаже мнѣнието; азъ виждамъ, че мнозина искатъ да говорятъ.

Н. Храновъ: Г-да представители! По тоя въпросъ има двѣ мнѣния или предложения: едното е отъ комисията — да бѣде срокътъ за вземане на новобранцитѣ отъ 15 октомврия до 15 ноемврия. Другото е отъ г-на Ер. Гешова — да бѣде тоя срокъ отъ 1 септемврия до 1 октомврия. Има и 3-о предложение, ми се струва, отъ г. Т. Кърджиева — отъ 15 септемврия до 15 октомврия. Менѣ ми се струва, че трѣбва да изберемъ отъ тия три предложения едно, което

е най-доброто. Споредъ мене, най-сгодно и добро е предложението на г. Ер. Гешова. Макарь, че казаха нѣкои, че тогава е било най-работното врѣме за хората, но, както каза и г. Ер. Гешовъ, работното врѣме може да се остави единъ мѣсець послѣ, може да се жертвува врѣмето, отъ колкото да се жертвуватъ синоветѣ на хората. Имали сме и при-мѣри: Преди една година, колко войници се поболѣха въ лошитѣ врѣмена! Не може да се откаже, че много отъ новобранцитѣ измръзнаха и сума момчета измрѣха. За това азъ подържамъ предложението на г. Ер. Гешова и вѣрвамъ всички ще се съгласите да установимъ тоя срокъ. Колкото гдѣто се каза, че родителитѣ щѣли да отиватъ да испращатъ момчетата и щѣли да губятъ отъ работата, струва ми се, нѣма да отиватъ Богъ-знае колко далеко. Огиваха, наистина, и повече, но то бѣше въ начало, когато още не бѣха навикнали, жалѣха, като мислѣха, че солдатитѣ ще се пращатъ на Руссия и не знамъ кѣдѣ още. Сега обаче рѣдко отиватъ; за това най-добро е да се приеме предложението на г. Ер. Гешова.

Ст. Стояновъ: Чухте, г-да представители, че г-да Шивачовъ и Храновъ казаха, че до 1 септемврия всички полски работи се свършвали. Това не е така. Истината е, че до 15-й септемврия напр. даже въ источната частъ на Княжеството повечето хора не могатъ да си свършатъ полскитѣ работи нито на половина, а въ западната страна не мисля да има толкова достатъчно храни за върхание. Послѣ когато е свършено всичко до 15 септемврия, трѣбва бацитѣ да иматъ малко врѣме да се расходятъ до градъ, да купятъ за момчетата си едно друго, каквото имъ трѣбва. Като нѣма пари, трѣбва да отиде въ града да продаде нѣщо, за това му трѣбва врѣме. Ако той не отиде въ градъ, не може да вземе пари, за да приготви нѣщо за момчето си. За това бащата трѣбва да има непременно 15 дни да може да се расходи до градъ да продаде нѣщо и да купи, което трѣбва. За това по-добръ ще бѣде вземането на новобранцитѣ да става отъ 1 октомврия до 1 ноемврия.

Топузановъ: Въпросътъ, г-да представители, по който трѣбва да се произнесемъ, стана ясенъ, като изслушахме г. докладчикътъ и нѣколко още души. Но при все това нека кажъ и азъ нѣколко думи. Исказахъ се три мнѣния относително опредѣлението на врѣмето, въ което да ставатъ наборитѣ. Едното е отъ комисията, която приема отъ 15 октомврий до 15 ноемврия; второто отъ г. Кърджиева — отъ 10 септемврия до 10 октомврия. Другото е отъ г. Ер. Гешова — отъ 1 септемврия до 1 октомврия, което поддържа и г. Шивачевъ. (Предсѣдатель. моля ви, и по-

преди нѣкои казахъ, че първото е мнѣние на комисията; когато — то е така въ законопроекта комисията го приема. Както е предложението на г. Е. Гешова, поддържано отъ г. Шивачева, трѣбовало да се приеме отъ 1 септемврия, защото по-нататъкъ врѣмето било истивало и новобранцитѣ се поврѣждали по това врѣме. При това до 1 септемврия полската работа се свършва а остава кукурузътъ и гроздоберъ, та можяло тогава да се взиматъ новобранцитѣ. Азъ не се чудя на г. Шивачева, че поддържа това мнѣние, защото той едно не знае отъ полски работи, а друго, види се, и малко го интересува, какво щѣло да става. Азъ се чудя на г. Ер. Гешова, който има протенциитѣ на земледѣлецъ, и ужъ разбира отъ тия работи. Всички знаемъ и не може да се откаже, че до 1 септемврия всички земледѣлци прибиратъ плодътъ на трудоветѣ си, но само не на всички мѣста. До 1 септемврия се свършва вършибата само на нѣкои краиша, на нѣкои остава по късно. По това врѣме иде вече гроздоберъ, обирание на кукуруза, при това има ниви да се оржъ и т. н. Ако и да не сме земледѣлци, но знаемъ това. За това азъ напълно съмъ съгласенъ да се приеме врѣмето, което се предвижда въ законопроекта. Да не гледаме какво е станало миналата година, защото това е рѣдкость, да захваща зимата толкова рано. Ако измѣниме това врѣме, ще направимъ злини на работното население, което цѣло лѣто се труди, за да събере плодъ по това врѣме. За това вѣрвамъ, че г-да представителитѣ ще поддържатъ предложението на министерството и ще се произнесемъ за това врѣме.

К. Пасковъ: (Не се чува) . . . а нѣкои казахъ отъ 15 септемврия до 15 октомврия. Азъ нѣмамъ нищо да кажъ противъ тия предложения, че истина сж умѣтни; защото всѣки знае, че до това врѣме вече полскитѣ работи се свършватъ. Но азъ ще обърнѣ вниманието на Нар. Събрание върху едно нѣщо, че трѣбва да се вземе предъ видъ, че има окрѣзи, както нашиятъ Търновский, почти всичкото наше население, можъ да кожъ, въ тия врѣмена е въ странство. Когато се повикватъ, тия новобранци не се намиратъ дома. Имали сме примѣри за това, както е ставало миналата година и по преди: всички въ странство. За това съмъ на мнѣние да не бжде 15 октомврий до 15 ноемврия, но ако може, да се почнова отъ 15 ноемврия . . (гласове: о-о-о!) да свършва до 15 декемвр. А новобранцитѣ, може да оставатъ въ мѣстнитѣ дружини до априлъ мѣсець, послѣ можѣтъ да се премѣстватъ, гдѣто иска военното вѣдомство. Ако това не може да бжде, то предлагамъ друго врѣме: отъ 15 януария до 15 февруария да се свършва. Защото ако се приеме врѣмето, което предлагатъ нѣкои, тогава както въ на-

шиятъ окрѣгъ, така и въ други, гдѣто хората отиватъ въ странство, подлежащитѣ на наборъ не можѣтъ въ това врѣме да се намѣрятъ дома. За това предлагамъ новобранцитѣ да оставатъ въ дружинитѣ, гдѣто се взематъ до априлъ мѣсець, до дѣто се стопли врѣмето, защото по ония врѣмена става студено и момчетата пострадватъ по пѣтя. За това да се приеме отъ 15 ноемврия до 15 декемврия съ такъво предложение щото новобранцитѣ да сѣдатъ тамъ на мѣстото въ дружинитѣ до априлъ мѣсець, а послѣ да се размѣстятъ. Ако ли не се приеме това, тогава предлагамъ отъ 15 януария до 15 февруария.

Военный Комисаръ Веймарнъ: Г-да представители! Что бы разяснить окончательно вопросъ, полагаю необходимымъ заявить со стороны военного вѣдомства относительно срока назначеннаго для набора, примѣнительно къ требованіямъ тогоже вѣдомства. Такъ какъ новобранцы должны пройти рекрутскую школу въ продолженіи 5—6 мѣсяцевъ, то чѣмъ раньше будетъ произведенъ ихъ призывъ къ военному набору тѣмъ лучше. По этому предложеніе г. Ер. Гешова о производствѣ призыва новобранцевъ съ 1-го сентября, наиболѣе соотвѣтствуетъ интересамъ военного вѣдомства. Военное Министерство въ представленномъ законопроектѣ опредѣлило срокъ призыва съ 15-го октября по 15-го ноября, только вслѣдствіе заявленія, что полевые работы не могутъ быть оканчиваемы раньше этого времени. Если Нар. Събрание желаетъ установить срокъ призыва раньше опредѣленнаго въ законопроектѣ, то со стороны военного вѣдомства не встречается никакихъ препятствій если даже срокъ будетъ опредѣленъ съ 1-го сентября.

Н. Живковъ: Г-да представители! Най послѣ чухме Н. Пр. Военный Комисаръ да каже, че колкото по-рано се опредѣли срокътъ за вземане новобранци, именно, както предложиха нѣкои г-да представители отъ 1 септемврия до 1 октомврия, толкова повече това е по-добръ за министерството. Но тукъ военното вѣдомство имайки предъ видъ, че по-рано полскитѣ работи не можѣтъ да се свършватъ, за това въ законопроекта е поставило, щото наборътъ да се почнува отъ 15 октомврия и да се свършва до 15 ноемврия. По тоя срокъ комисията си е дала трудъ да обсъди добръ въпросътъ и именно тоя срокъ е намѣрила за най добръ. Сега дохождатъ нѣкои г-да и ни увѣряватъ, както напр. г-нъ Ер. Гешовъ, че нашитѣ юнаци се загубвали по пѣтя. Тукъ мѣнѣ много ми докривя, че представляватъ нашитѣ българи толкова мекушави като баби, че още по пѣтя да умиратъ. Не знажъ какъ, но като знаемъ, че нашитѣ селяни ходятъ на пѣтъ зимно врѣме по съборитѣ и е нѣмало такива случаи

каквито представлява г-нъ Ер. Гешовъ (Гласове: вѣрно! вѣрно!) че да умиратъ изъ пѣтя, за това азъ отблъсвамъ това, което каза г-нъ Ер. Гешовъ. Ако се е случило единъ двама да сж били нападнати отъ вълци и сж загинали, това не трѣбва да вземаме за страхъ, че нашитѣ войници умиратъ изъ пѣтя, като пѣтуватъ по лошо врѣме. Г-нъ Ер. Гешовъ казва, че се губили нашитѣ момчета по пѣтя, че нѣмало гдѣ да се отбиятъ, като, че той мисли наша България да е нѣкоя пустиня . . . (Смѣхъ) когато всѣки знае, че у насъ на всѣки часъ разстояние има и село. За това тия доводи на г. Гешова не сж за приемане.

Сетнѣ нѣкоя г-да оратори, за да подкрѣпятъ това, казва че напредъ башитѣ ходили да испращатъ своитѣ синове, защото мислили, че ще отиватъ на Руссия, — това азъ не съмъ слушалъ. На родителитѣ всѣкога сж мили синоветѣ; 20 години да минатъ, родителитѣ все ще отиватъ да испращатъ синоветѣ си, защото това е станало като обичай. Сега като отхърлимъ тия двѣ три работи като неистинни, дохождамъ да се съглася съ тия г-да отъ моитѣ събратия, които настояватъ да се приеме срокътъ отъ 15 октомврия до 15 ноемврия, защото именно въ западна България знаемъ, че отъ 15 октомврия става прибиранieto на мисиря, на кукуруза, и се свършва едва до 25 октомврия. Тѣй шото въ тая частъ, като вземемъ предъ, че земледѣлцитѣ не могатъ да свършатъ по-рано полскитѣ си работи, — а не както каза г-нъ Шивачевъ, който гледа адвокатски на работата, че неговитѣ полски работи се свършвали до това врѣме . . . (Смѣхъ), може би за него да е добро това врѣме, че хората ще повдигатъ по-вече процеси . . . (Смѣхъ) — за това въ интересъ на народа е да бжде срокътъ по-късно, защото $\frac{2}{3}$ се занимаватъ съ земледѣлие, трѣбва да си прибиратъ сѣдѣбитѣ. Послѣ, по источната частъ отиватъ до 30,000 души по вѣнъ, отъ тия хора се пада да отидатъ войници 1000 души; тѣ не могатъ да се върнатъ по-рано отъ 15 октомврия, пакъ трѣбва да сж тукъ за да дойдѣтъ въ комисииитѣ. Предъ видъ на всичко това, предъ видъ на това, че повечето отъ г-да ораторитѣ се исказаха въ полза на срока отъ 15 октомврия, като чухме и миѣнието на г. Военния Комисаръ, че именно за благо на народа се приема тоя срокъ, а не за улеснение на него, предъ видъ на всичко това, азъ мисля, че всички разисквания сж излишни. Да се съгласимъ най-хубаво съ врѣмето, определено отъ законопроекта, именно, да се почнува наборътъ отъ 15 окт. и да свършва на 15 ноемврия. За това съгласно чл. 14 отъ правилника, предлагамъ да се прекратятъ разискванията. (Гласове: да се говори! Други: не!)

Председателъ: Моля не викайте. Азъ ще положѣ на Народното Събрание въпросътъ и то ще рѣши, нѣ преди да дамъ на вотирание предложението на г-на Живкова, ще дамъ думата на г. Министра на Правосѣдието.

Живковъ: Отказвамъ се.

Председателъ: Тогазъ ще давамъ думата на редъ.

Конкилевъ: Азъ, г-да представители, нѣма да говоря пространно по предложението относително врѣмето за вземане новобранци, нѣ на едно искамъ да обърнѣ вниманието на почитаемото правителство, както казахъ г-да Кънчовъ и Живковъ, че има окръзи и околии, които живѣйтъ отъ частни занятия, вѣншни, които околии нѣматъ както въ другитѣ околии ниви и ливади, които тѣ да обработватъ на мѣстото, за да могатъ да се препитаватъ. Тѣзи околии и окръзи, които съставятъ отдѣлно нѣщо отъ другитѣ, винаги по това врѣме живѣйтъ вѣнъ отъ околитѣ си. Ако отидете напр. въ Габровската околия презъ септемврий мѣсець, едва на 10 къщи ще намѣрите една бабичка и единъ дѣдо, всичкитѣ сж на вѣнъ по работа, и се връщатъ най-рано подиръ Димитровъ-денъ. За това напълно съмъ съгласенъ съ предложението на почитаемата комисия, шото срока за земане новобранцитѣ да се тури отъ 15 октомврий до 15 ноемврий; инакъ ний ще направимъ грѣшка, и когато дойде комисията за новобранцитѣ, ако трѣбватъ 100 души, нѣма да се намѣрѣтъ нито 20 души. За това да се приеме този срокъ, като най-добъръ.

Мирский: Г-да представители! Малко още има да се каже по разисквания въпросъ, нѣ като ми се даде думата, не можъ да не кажъ това, което има да се добави на това, което казахъ другитѣ г-да представители. Недѣйте забравя, че тукъ се касае за опредѣляване срокъ за врѣмето на земледѣлческата класа на нашия народъ. Помнете, че у насъ земледѣлческата година има само двѣ дати, Гергьовъ-денъ и Димитровъ-денъ. Вий знаете колко български граждани отиватъ не само въ Влашко, но и другадѣ, и слѣдъ като дойде Димитровъ-денъ, правѣтъ си смѣтки и си отиватъ по домътъ, като си земѣтъ каквото имъ се пада. Знаете още, че мнозина се главѣтъ за селски работи до Димитровъ-денъ; освѣнъ това, у насъ, слѣдъ като си вземе всякой хакътъ по Димитровъ-денъ отъ ортацитѣ и господарѣтъ, отива и си купува дрѣхи. Помнете още, че нашето министерство на войната има предъ видъ, шото дрѣхитѣ на българскитѣ войници да се не отличава отъ народнитѣ, което вишегласието на Народното Събрание ще рѣши, т. е. новобранцитѣ да носятъ сѣшитѣ дрѣхи, както и войската. Знаете още, че по Кръстовъ-денъ на повечето мѣста не само полскитѣ

работи не сж свършени, нъ едвамъ гроздоберътъ тогава се захваща. По всичкитъ тѣзи причини поддържамъ предложението на г. Стояна Стояновъ призива да слѣдва отъ 1 октомврий до 1 ноемврий.

Насалевский: Г-да представители! Азъ до колкото разбрахъ (Шумъ.) много се разисква по този въпросъ, който е много важенъ. Коего предлага г. Гешовъ, е много добро за едни страни, именно, за тѣзи, които ходятъ по Сърбия или по Влашко. Въ една околия или окръгъ селскитъ работи не могатъ никога да се свършатъ, за това азъ не виждамъ да пострада нашия народъ, нъ и да пострада, то бѣше когато се изпроводи хъ голи, това стана съ послѣдната война и съ това пострада войната. Нъ отъ днесъ на тамъ трѣбва да се нареди тази работа, щото, до гдѣто да отидѣтъ, да бждѣтъ съ домашнитъ си дрѣхы и тамъ да имъ ги скриятъ. Колкото за военната полза и за населението и за домакинството много е умѣстенъ този законъ отъ военний министръ. (Гласове: приема се).

Градинаровъ: Г-да представители! Когато се разисква единъ въпросъ въ Народното Събрание, или когато се вотира единъ законъ, не трѣбва да се гледа отъ тази точка зрѣние: какви удобства или неудобности ще има за една или двѣ околии, нъ трѣбва да гледаме цѣлата страна да може да се съобрази съ този законъ. Да говоримъ за нѣщо съ краснорѣчие, съ което да искаме да повлияеме, и да употребяваме факти и да искаме да повлияемъ на народното представителство, азъ мисля, че това нѣщо не прави честь на народний представителъ, който го казва. Дѣто казватъ, че $\frac{1}{4}$ отъ зетитъ новобранци измирали по вънка, не е вѣрно, това никой не може да го повѣрва (Гласове: не е вѣрно). Защото тѣзи, които говорятъ, трѣбва да ни представятъ, че на еди кое мѣсто измрѣхъ и загинахъ толкось хиляди души. Тѣзи, които говорятъ, искатъ да представятъ нашата страна като сѣверний лодовитий океанъ, или пус-тиня, гдѣто 3—4 дни пхтъ нѣма мѣстожителство. Туй нѣщо до колко е вѣрно, оставямъ всички да се произнесете, защото ако тръгнете отъ тукъ 10—15 минути ще срѣшнете село или градъ. Единъ отъ г-да предговорившитъ за да покърти сърдцата, на народнитъ представители, каза, че напърво мѣсто трѣбва да стоятъ синоветъ отъ колкото работата.

Дѣйствително, бихъ се съгласилъ съ това, ако нашата страна се намѣрва въ такова мѣсто, щото щомъ тръгне чело-вѣкъ отъ едно село да отиде на друго, да замръзне; нъ нашата страна, като не е такава, оставатъ тѣзи думи за негова смѣтка. Слѣдъ това чухте, г-да представители, както казахъ и по-напредъ, че на Нар. Събрание предстои да во-

тира единъ законъ не за една двѣ околии, нъ за всичкитъ околии. Трѣбва да земемъ едно нѣщо предъ видъ, че отъ нашето Княжество ходятъ въ Сърбия, Румѣния и Источна Румелия, и се намиратъ постоянно отъ началото на мартъ до 28 октомврий най-малко 30—40 хиляди работни рацѣ; отъ тѣхъ, като земемъ $\frac{1}{8}$, най-малко 4—5 хиляди души подлежатъ на наборъ, а сж въ странство и се завръщатъ по Димитровъ-денъ. Моля ви, ако приемемъ предложението на г. Ер. Гешева, да се опредѣли отъ 1 септемврий до 1 октомврий, какво ще направимъ съ тѣзи младежи, които сж намиратъ въ странство! Ако приемемъ сега това, бихъ билъ съгласенъ, щото тѣзи, които иматъ 18—20 години, да не имъ даваме паспортъ, а да ги държимъ тукъ, защото ще се зематъ въ войската; тогасъ, да, ако не се направи такова нѣщо, то е не защото не можемъ да го направимъ, нъ това е противъ самитъ насъ, които съставяме частица отъ този народъ. Азъ мисля, че срокътъ отъ 15 октомврий до 15 ноемврий е най-сгоденъ. На 26 октомврий се завръщатъ тѣзи, които ще се взематъ за войната, тѣ тогава се връщатъ. Тѣзи, които отиватъ въ странство, не сж 60 годишни старци, нъ отъ 18 години най-много до 30 години. Заради това, по моето мнѣние, не трѣбва да се говори по-нататъкъ. Признавамъ, че въпросътъ е важенъ, нъ въ сжщото вѣрие признавамъ, че той е доста разясненъ. Заради това предлагамъ, ако е възможно и ако приеме Нар. Събрание, да се прекратятъ по-нататъшнитъ разисквания по този въпросъ. (Гласове: приема се. — Други гласове: да се говори).

Председателъ: (Гласове: да се говори). Не давамъ никому думата, понеже има предложение да се прекратятъ разискванията. Вий сте господари, който не одобрява това предложение, може да не го приема, а да се вика освѣтлено е и да се не дава свобода да се вотира, азъ мисля, че най-послѣ това не е редовно. Заради това предлагамъ на вотиране: желае ли Нар. Събрание да се продължи разискванието по този въпросъ. Който желае да се продължи разискванието, да си дигне ржката. (Меншинство). Значи прекратява се разискванието. Има нѣколко предложения, както чухте, и първо е по законопроекта на военното министерство, което състои въ това, че срокътъ за призивътъ на новобранци е отъ 15 октомврий до 15 ноемврий, предложението, което приема и самата комисия; второто предложение е на г. Еремия Гешова, отъ 1 септемврий до 1 октомврий; третото предложение на г. Кжрджиева отъ 15 септемврий до 15 октомврий; четвърто предложение отъ г. Стоянъ Стояновъ отъ 1 октомврий до 1 ноемврий; и, пето предложение на г. Калча Пасковъ отъ 15 ноемврий до 15 декемврий

Нѣмате дума г. Шивачевъ. За комисаря на Негово Височество е все равно; ако Нар. Събрание не приеме, той нѣма нищо противъ това. Ако Нар. Събрание иска, може да приеме отъ 15 октомврий до 15 ноемврий, той не се отказва.

Т. Кърджиевъ: Г-да представители! Азъ бѣхъ направилъ второ предложение отъ 15 септемврий до 15 октомврий, нѣ отъ станалитѣ разисквания дойдохъ да се убѣдѣ до неидѣ, че до 15 септемврий не се свършватъ полскитѣ работи и гроздоберъ има още, за това дохождамъ да се откажѣ отъ своето предложението и да се съглася съ предложението на г. Стоянь Стояновъ и приема отъ 1 октомврий до 1 ноемврий.

Предсѣдателъ: Най-напредъ иде на вотирание предложението, което стои въ законопроекта. Който не приема замѣняването на параграфъ 6-й отъ закона за земание новобранци, да си дигне ржката. (Гласове: не се разбира). Още веднажъ ще дамъ на вотирание, тъй като нѣкои г-да не сж разбрали. Който отъ г-да представителитѣ не приема замѣняването на параграфъ 6-й отъ закона за земание новобранци да стане така, както го предлага военното министерство въ законопроекта, т. е. отъ 15 октомврий до 15 ноемврий, да си дигне ржката. (Дигатъ ржка 65 души. — Болшинство). Значи, приема се да стане замѣняването споредъ законопроекта, и срокътъ да бѣде отъ 15 октомврий до 15 ноемврий.

Славковъ: Азъ мисля да се притури това нѣщо, щото размѣстванieto на новобранцитѣ да става на 30 априлий, на мѣсто да става презъ ноемврий.

Предсѣдателъ: То е особено предложение, вий можете да го направите при третето четение.

Докладчикъ: На параграфъ 11, старата редакция е слѣдующата: «Общій срокъ на военната служба за ония, които постѣпватъ по повинность, се опредѣлява десѣтъ години, отъ които двѣ години въ постояннитѣ воиски, а осемъ въ запасътъ». А споредъ проектътъ е: «общій срокъ на военната служба за лицата които постѣпватъ по жребие се опредѣля 12 години, отъ които 3 години на дѣйствителна служба въ постоянна воиска и 9 години въ запасъ». Комисията е на мнѣние да си остане както бѣше до сега и да се не приема новата редакция на този параграфъ 11. (Гласове: съгласни).

Комисаръ на Негово Височество: Изъ доклада комисии видно, что комисія въ принципѣ вполнѣ согласна съ предложениемъ Военнаго М-ра, но вмѣстѣ съ тѣмъ приходить къ заключенію, что примѣненіе его въ настоящее время должно неминуемо неблагоприятно отразиться на эконо-

мическомъ благосостояніи населенія; въ виду таковыхъ затрудненій для мѣстнаго населенія, я вполнѣ согласенъ съ предложениемъ военной комисии.

Д-ръ Вачовъ: Щомъ се отказва г-нъ комисаръ на НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО отъ предложението си, то азъ се отказвамъ да говоря по тоя въпросъ.

Предсѣдателъ: Понеже нѣма кой да иска думата. . . .

Киорчовъ: Понеже, г-да представители, тукъ гледаме, че военната тегоба е двѣ години за пѣхотата, а за кавалерията и другитѣ три години, като има разлика една година, става едно злоупотрѣбление, което азъ не одобрявамъ (Гласове: нѣма злоупотрѣбление). Има злоупотрѣбление, едни се зематъ двѣ години, други три години. (Гласове: по-високо. Тропане, да си оттегли думата). Г-да представители! (Предсѣдателъ: моля ви г-нъ Киорчовъ). Заради това азъ съмъ съгласенъ съ комисията, нѣ искамъ само това: когато се зематъ новобранцитѣ, при закона за новобранцитѣ при 59-ий чл. да се притури и това, че въ сѣщій часъ, когато се провъзгласятъ новобранцитѣ, да се опредѣли какви ще бѣдѣтъ? За кавалерия ли, за артилерия ли или пѣхота. (Предсѣдателъ: моля ви г-нъ Киорчовъ говорете връхъ замѣнението). Мнѣнието ми е това, съгласенъ съмъ съ комисията. (Предсѣдателъ: вие правите независимо съвсѣмъ друго предложение). Защото ако остане послѣ да се опредѣли (Предсѣдателъ: моля ви, г-нъ Киорчовъ, говорете връху членътъ). За параграфа съмъ съгласенъ съ комисията, само когато се зематъ (Предсѣдателъ: направете предложение особено, ако обичате). Туй искахъ да забѣлѣжѣ.

Еремия Гешовъ: Азъ мисля, г-нъ Киорчовъ, това се разяснява отъ закона за набора. Още въ набора казватъ на момчетата кѣдѣ ще отидѣтъ и какво ще станѣтъ. Азъ имамъ честь да видя, когато водихъ момчета, че още тогава имъ казватъ; нѣ той не е прочелъ тамъ. Азъ водихъ двѣ три момчета сестрини, и знамъ че имъ казватъ още отъ еднажъ.

Шивачевъ: Азъ бихъ молилъ Нар. Събрание да се вотира най-напредъ предложението на комисията, съ което всички сме съгласни; послѣ остава предложението на г-на Киорчова, което е съобразно съ забѣлѣжката на 11-ий параграфъ. Щомъ се приеме това, остава да се говори за забѣлѣжката, и послѣ ще се говори за нея. Да се тури на вотирание този въпросъ. (Гласове: съгласни).

Предсѣдателъ: Понеже г-нъ комисаръ на НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО се съгласява съ предложението на комисията, азъ ще дамъ предложението на комисията на вотирание. Който не приема предложението на комисията, щото пара-

графъ 11 да си остане така, както е до сега, заедно съ забълбжката, да си дигне ржката. (Никой не дига). Приема се предложението на комисията заедно съ бълбжката.

Докладчикъ: Допълнение на параграфъ 16. Споредъ законътъ: «Ония лица въ запасъ, които зематъ длъжности по гражданска или общественна служба, освобождаватъ се отъ повикване на служба въ учебнитъ сборове». А споредъ проекта този параграфъ се продължава тъй: «а въ военно врѣме такивато длъжности се опредѣляватъ заблаговрѣменно отъ Министерскій Свѣтъ, особено за военно врѣме и за учебнитъ събирания (сборове) и се утвърждаватъ отъ НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО». Комисията прие това допълнение безъ измѣнение.

Предсѣдателъ: Желаетъ ли нѣкой отъ г-да представителитъ да говори, по допълнението на параграфъ 16-ий отъ закона за новобранцитъ? Понеже нѣма кой да говори, полагамъ на вотиране както е въ проекта. Който не го приема да си дигне ржката. (Приема се).

Докладчикъ: Замѣняване забълбжка 3-та отъ параграфъ 17. Въ закона е казано тъй: «Забълбжка 3. Способни за работа въ семействата се броятъ ония, които иматъ отъ 18—55 години, съ исключение съвсѣмъ неспособнитъ за работа по тѣлесенъ недостатъкъ или по болѣзненно растройство». Тази забълбжка въ законопроекта се редактира тъй: «Способността или неспособността на лицата за работа въ челядта се опредѣлява отъ комисията независимо отъ възрастта, имъ слѣдъ като се прегледатъ, по заявления на присѣтствующитъ селяне; при което ония лица, които по причина на неспособността си, претендиратъ да се освободятъ тѣхнитъ роднини, сж длъжни да се явятъ при комисията за да бждатъ прегледани; ония които не се явятъ за преглеждане, губятъ правото за освобождение на роднителитъ имъ, и оплакванята, които въ послѣдствие би подали, нѣма да се разглеждатъ». Както виждате тази редакция не е ясна, заради това комисията е направила нова редакция.

«Способността или неспособността на лицата за работа въ челядта се опредѣлява отъ комисията безъ да се гледа на възрастта имъ. Но тѣзи които заявяватъ, че сж неспособни за работа и искатъ да се освободи единичниятъ способенъ за работа синъ, братъ, или внукъ, подлежащи на наборъ, сж длъжни лично да се явятъ предъ комисията, за да бждатъ прегледани. Ако претендирующиятъ не може по болѣсть лично да се яви предъ комисията, то неговата неспособностъ за работа се удостоверява формално отъ общинското управление съ подробно разяснение на тѣлеснитъ

недостатѣци. За вѣрността на удостоверието отговаря предъ законътъ кметътъ. Оние, на които неспособността за работа не се опредѣли отъ комисията, или не се удостовери формално отъ общ. управление, губятъ правото за освобождение на тѣхниятъ синъ, братъ или внукъ и оплакванята, които би се появили по сѣтне, оставатъ безъ послѣдствие.»

Коммисаръ на Негово Височество: Г-да представители! Такъ какъ въпросъ относително до редакции и при томъ касается внутренняго быта и семейнаго положенія населенія, которое болше извѣстно г-дамъ членамъ комисии, то я ничего не имѣю противъ предложеннаго измѣненія редакциі не только по этому параграфу, но и по послѣдующимъ.

Топузановъ: Понеже въ тази забълбжка комисията е казала, че «ако претендирующий не може по болѣсть лично да се яви предъ комисията, то неговата неспособностъ за работа се удостоверява формално отъ общинското управление, съ подробно разяснение тѣлеснитъ недостатѣци. За вѣрността на удостоверието отговаря предъ законътъ кметътъ», когато това удостоверение става отъ общинското управление, а пакъ за вѣрността отговаря само кметътъ, заради това споредъ мене, трѣбва да се каже: «отговаря общинското управление», което издава това свидѣтелство, а не само кметътъ; защото може би кмета да не е билъ съгласенъ на такова удостоверение, нъ по вишегласие то се дава тъй, а послѣ трѣбва да отговаря кметътъ. Заради това, който дава това свидѣтелство, той трѣбва да отговаря.

Докладчикъ: Ний знаемъ, че подобни удостоверения се даватъ направо отъ кметътъ и помощникътъ му, а не отъ цѣлото общинско управление; слѣдователно, тукъ нѣма нищо противъ туй, което говори г-нъ Топузановъ; нъ ако иска Народното Собрание да приеме, ний нѣмаме нищо противъ това.

Еремия Гешевъ: Азъ мисля, тукъ както е поставено, «кметътъ удостоверява» не е твърдѣ умѣстно, заше отъ 7 члена се състои общинскій свѣтъ, и кмета, ако се пита самичкѣ, може да принесе врѣда, нъ общинското управление, ако намѣри за добръ, че не е здравъ, за това кмета, и да не е на кефя му, удостоверява, че е тъй.

М-ръ Каравеловъ: Азъ съмъ съгласенъ съ г-на Топузанова, че който има право да дава удостоверение, той трѣбва да носи отговорността. Ако разумѣваме че въ общинското управление удостоверието се дава самолично само отъ кметътъ, то трѣбва да се каже отговаря само кмета, нъ ако удостоверието е въ ржцѣтъ на об-

щинското управление, тогазъ трѣбва да се каже: «отговаря общинското управление» — иначе ще да сгрѣшимъ.

Топузановъ: Понеже се говори общинско управление, а нѣкои си казватъ общинский сѣвътъ издава удостовѣренія, то трѣбва да се каже общинский сѣвътъ отговаря, защото може би иначе да се разбира само кмета; общинский сѣвътъ издава удостовѣренія, за правилността имъ, разбира се, той трѣбва да отговаря.

Мирокий: Азъ поддържамъ мнѣнието, което искаха г-нъ Топузановъ на това основание, че кметътъ, като самичакъ, може да се искуси по-лесно, отъ колкото цѣлий съставъ на общинский сѣвътъ. Ако не може претендирующий да се яви предъ комисията, то нека се яви поне предъ представителитѣ на общинското управление, на общинский сѣвътъ или нека отидатъ 6 души при него, и тъй да се каже, се удостовѣрява формално отъ цѣлия съставъ на общинското управление. По-надолу да се каже: «за вѣрността на удостовѣреніето отговарятъ: кмета и всичкитѣ членове на сѣвѣта». Тѣй — да бѣде е по-добръ; защото съ това ще избавимъ кмета отъ повече главоболия. Много пѣти отиватъ при кмета, и му казватъ: азъ съмъ причина да бѣдете избранъ, за това моля ви направете това и това, и знаемъ, че мнозина кметове подъ сѣдъ сѣ влачени, защото сѣ издали лъжливи свидѣтелства. А цѣлий съставъ на сѣвѣта не може да се повлияе както едно лице.

Симидовъ: Азъ съмъ съгласенъ съ мнѣнието на г. Топузанова, защото горѣ е казано: «удостовѣрява се формално отъ общинското управление», а пакъ по-долу е казано: «отговорността пада само на кмета». Значи, ако отговорността пада само на кмета, той самъ е длъженъ да контролира работата. Горѣ е казано удостовѣрява се отъ общинското управление, и членоветѣ на сѣвѣта не се считатъ толкось задължени да гледатъ какво върши кмета и на кого издава свидѣтелство. Ако се каже, — отговорността пада на цѣлия съставъ, тогазъ всѣкой единъ отъ членоветѣ ще бѣде морално задълженъ да отиде да контролира кмета, на кое момче дава свидѣтелство и на кое не дава. Заради това отговорността да пада върху цѣлия съставъ на общинското управление.

Дюкмеджиевъ: Ако се съгласимъ, щото отговорността за удостовѣреніята, които ще се даватъ на неспособнитѣ за работа хора, да пада само върху кмета, то азъ мисля, че, ако приемемъ сега това, може би до година не ще можемъ да намѣримъ кметове; защото, представете си, щомъ стане наборъ, колко души ще се явятъ и ще искатъ удостовѣрение, че сѣ неспособни за работа. Азъ мисля, че най-добръ ще

бѣде, удостовѣреніята да се даватъ отъ общинский сѣвътъ, и общинский сѣвътъ да отговаря колективно; ако оставимъ само кметоветѣ да отговарятъ, то твърдѣ лесно може да стане злоупотребление отъ тѣхъ.

Докладчикъ: Комиссията приема щото удостовѣреніето да бѣде отъ общинский сѣвътъ, а тѣй сѣщо и второто, т. е. отговорността да бѣде пакъ на общинский сѣвътъ.

Председателъ: Има записани още 5 души; но тѣй като колкото души говорихъ, повторихъ, едно и сѣщото, азъ мисля да се не продължаватъ вече дебатитѣ. Който не приема да се прекъснатъ дебатитѣ, да си дигне ржката. (Никой не дига, приема се). Давамъ на вотирание. Тѣй като г-нъ комисаръ се съгласява съ редакцията, направена отъ комисията, а отъ друга страна комисията се съгласява съ предложението на г-на Топузанова, т. е. думитѣ: «общинското управление» и «кмета» да се замѣнятъ съ «общинский сѣвътъ», азъ давамъ съ тѣзи измѣнения предложението на комисията на вотирание. Който не го приема, да си дигне ржката. (Приема се).

Докладчикъ: Кѣмъ сѣщия параграфъ има въ законопроекта четвърта забѣлѣжка.

Кознички: Г-да представители! На 4-та забѣлѣжка отъ 16 параграфъ. . . (Гласове: не е четена).

Докладчикъ: Кѣмъ 17-й параграфъ 4-та допълнителна забѣлѣжка гласи: «При опредѣляваніето челяднитѣ лготи и освобождението единственнитѣ работящи въ челядта, тая послѣдната се зема въ внимание, като родственъ сѣюзъ, а не работящия; при сѣществувание родителитѣ на всичкото родство, т. е. на синоветѣ и внуцитѣ, не се зематъ въ внимание дѣдовцитѣ и братовчедитѣ, сестринитѣ синове и проч.; ако бащата и майката не сѣществуватъ, тогава челядта съставляватъ братията, като не се зема въ внимание отдѣлно ли или заедно живѣятъ и стопанствуватъ».

Тая забѣлѣжка, като неясна, комисията раздѣли на двѣ, именно: 4-а забѣлѣжка съ 3 алинеи, и 5-а съ двѣ алинеи:

Забѣлѣжка. Слѣдующитѣ случаи, когато заблѣженитѣ лица живѣятъ и обработватъ имота си на едно, се гледатъ като родственни сѣюзи, а не работящи и за това подлежатъ на наборъ:

1) ако е живъ братътъ и е способенъ за работа, то племенникътъ му се не освобождава отъ наборъ;

2) ако сѣ живи братъ и сестра и ако братътъ е способенъ за работа, то синътъ на сестрата се не освобождава отъ наборъ, и

3) единчкийтъ зетъ при способни тестъ или шурей се не освобождава.

Азъ мисля по-напредъ да се гласува тази забѣлѣжка, че послѣ 5-та.

Кознички: Г-да представители! Слушамъ отъ почитаемата комисия въ 4 забѣлѣжка на 17-й параграфъ, дѣто каза тамъ, ако двама братя работятъ земята заедно, живѣятъ сѣюзно и единътъ може да се ползува отъ лготитѣ, то, макаръ и да е самецъ, да се не освобождава синъ му. Споредъ мене, тосъ параграфъ, ако приемемъ, голѣма грѣшка ще направимъ. Единъ братъ раздѣленъ да се освободи синъ му, а другий заедно съ брата си работи, за това да му се земе плѣмненника, ако и да бѣде жененъ. Може да се раздѣлятъ отъ това, може да се раздѣлятъ въ сѣщото врѣме. Причина ли е това, че тѣзи били обработвали имуществата си заедно, да се земе плѣмненника му. Азъ го така разбирамъ този законъ и споредъ мене, това е сѣвѣсмъ несправедливо. Тукъ се казва, че сестра, ако има синъ и братъ и тя дека има братъ, заради това да се земе синъ ѝ. Може братътъ да не е сѣгласенъ, може синътъ да е най-голѣмъ синъ, и въ сѣщото врѣме, като се земе синътъ, сестрата какво ще направи? Заради това, споредъ мене, азъ мисля, да се признае той като да е самецъ, защото почти работното население работи това, а въ градищата не става. Въ селата има женени и въ такова врѣме ще се дѣлятъ и нѣма да сѣдѣтъ на едно мѣсто. Заради това, споредъ мене, този членъ е тукъ неумѣстенъ и трѣбва да се изключи и тѣ както другитѣ да се броятъ. Какъ може това: били двама братия заедно, да се земе, а ако се раздѣлятъ, да се не зематъ. Даже и да сѣ заедно, да се не зематъ. Тѣ може да се раздѣлятъ и едина има свое имущество и другия има свое имущество.

Докладчикъ: Г-да! както виждате слѣдующий случай, «когато забѣлѣженитѣ лица живѣятъ и обработватъ имота си наедно, се гледатъ като родственни сѣюзи, а не работящи, и за това подлежатъ на наборъ». Когато ний съставяхме тази забѣлѣжка, и тѣзи три алинеи, трѣбваше по-напредъ да се разиска въпросътъ: що е родственъ сѣюзъ и що е работенъ сѣюзъ, и родственнитѣ каквито и да сѣ, не могатъ да се освободятъ отъ войската. Бащата жали сина си, нъ не може да се освободи. Братъ брата жали, нъ не може да се освободи. Единчката причина за да се освободятъ отъ набора е тази, да не би се зематъ въ войската, та да не могатъ да си обработватъ имотитѣ. Сега, щомъ тѣзи лица живѣятъ наедно, щомъ сѣ двама братя и едина има синъ, а другия нѣма, или, ако има, той не е способенъ, то като отиде този братъ, другий въ сѣщото врѣме ще обработва имота. Отъ друга страна баща неспособенъ, той има да се осланя на брата, който обработва и негова имотъ. Заради това ний приехме тогасъ, разбира се, тази редакция, племенника да се не освобождава отъ наборъ.

Тѣй сѣщо и втората алинея, дѣто има братъ и сестра, щомъ отиде синъ ѝ на войска, остава на попечението на брата си, когато тѣ живѣятъ наедно, нъ ако живѣятъ отдѣлно, тогасъ се освобождаватъ.

Бремия Гешовъ: До нѣкѣдѣ се сѣгласивамъ съ мнѣнието на комисията, а до нѣкѣдѣ не се сѣгласивамъ, защото, ако оставимъ на единъ способенъ баща младъ 40—45 и даже 50 години да освободимъ сина му отъ военний наборъ, тогасъ ще научимъ хората, щомъ се женятъ, да се дѣлятъ. Обръщамъ вниманието на комисията върху това, и това трѣбва да си остане както е било до сега, гдѣто са мнозина и имотътъ работятъ наедно. По алинея втора: ако сѣ живи братъ и сестра и ако братътъ е способенъ за работа, то синътъ на сестрата се не освобождава отъ наборъ. Тогасъ ви питамъ, г-да представители, да ли сестра може да работи съ брата си единъ имотъ, щомъ сѣ ожени? Тя оставя брата си, щомъ се ожени. Най-сетнѣ, и да стои при брата си да я гледа и да работятъ заедно синътъ и вуйчото, нъ щомъ се земе на сестрата синъ ѝ, тогасъ сестрата нѣма кой да я гледа, защото сѣдѣхъ като сѣдружници, а не като братя. Щомъ се земе на сестрата синъ ѝ, братътъ ще се откаже. Заради това тази алинея не е на мѣстото си.

Докладчикъ: Братъ и сестра. Сестрата има синъ, този синъ е на 20 години и подлежи на наборъ. Защото има майка вдовица, той не се освобождава отъ набора. Че щѣла майка му да се жени, по-добрѣ, защото ще има мѣжъ, който да я гледа, и нѣма нужда отъ своя синъ.

Никола Живковъ: Кѣмъ забѣлѣжката на параграфъ 17 именно г. Гешовъ споменува туй само, което азъ искамъ да кажъ за разяснение доклада на комисията. Преди всичко азъ ще искамъ, г-да представители, да забѣлѣжжъ: «ако е живъ брата, то племенника,» на българскій языкъ не се разбира племенникъ, да ли комисията разбира сестренникъ, защото племенникъ на български не може, у насъ не се казва племенникъ. Сега като дойдемъ да кажемъ сестренникъ, братъ и сестра, и ако е живъ брата и способенъ за работа, то племенника не се освобождава отъ набора. Като разясни г. докладчикъ какво се разбира, азъ тогасъ ще говоря.

Докладчикъ: Въ първата алинея сѣ двама братя. Едина братъ който не е способенъ, има синъ, тогасъ синътъ не се освобождава, защото бащата е способенъ. Тѣй сѣщо и въ втората алинея, братъ и сестра; сестрата има синъ и защото сестрата е вдовица, не се освобождава синъ ѝ.

Никола Живковъ: Г-да представители! сега трѣбва да се разяснимъ вече. Тукъ г. докладчикъ разбира, че ако сестрата

е вдовица, синъ ѝ се зема, толкост по-лошо. Била живѣла съ брата си, и послѣ казва, не се гледа по работа, а родственни свѣрски, тъй напиримѣръ слѣдующитѣ случаи: «когато забѣлѣженитѣ лица живѣятъ и обработватъ имота си на едно, се гледатъ като родственни съюзи, а не работящи.» Значи, гледа тогасъ сестра си като съдружникъ, а не като сестра. Ако сестрата живѣе особно, ний я земаме като особено семейство, и ако тя има синъ, не се зема, а ако живѣе заедно съ брата си, зема се синъ ѝ, защото братъ ѝ щѣлъ да я поддържа. Азъ това не разбирамъ. Тя остава сама. Азъ предполагамъ така, че живѣятъ наедно, и онзи, братъ ѝ, той е жененъ, негова синъ се зема, а на сестрата не се зема. Първо, настоявамъ думата «племенникъ» да се замѣни съ «сестриникъ» или братенецъ, или братовчедъ, или сестринъ синъ; и второ, да се приеме сестрата да е броев отдѣлна челядь, и да не се гледа като наедно живуща и, споредъ комисията, не се гледа работящи съюзъ. Тогасъ, за да се спомогне, съставете особень членъ, че не може да се земе вуйчовий му синъ, когато е вдовецъ. За това, като се разяснимъ, трѣбва да говоримъ съвсѣмъ ново.

Докладчикъ: Племенникъ ако искате, братанецъ или сестриникъ, както искате, азъ не съмъ противенъ. Колкото за втората алинея, гдѣто трѣбва да се освобождаватъ, тамъ ще намѣрите начина да се освобождаватъ, и каква е главната причина за освобождаване синъ и да ли не остава безъ подпорка баща му и майка му. Щомъ има сестрата да се препитава, нѣма причина да се освободи сина ѝ, за това трѣбва да се земе.

Священникъ Драгановъ: Азъ не знамъ какъ разбиратъ г-да предговорившитѣ забѣлѣжка 4 на параграфъ 17, която казва, че работническитѣ сили, които обработватъ земята наедно, се считатъ като родственни съюзи, защото иматъ работни сили, които да работятъ на ортакъ. Но щомъ се събератъ да обработватъ земята заедно и живѣятъ заедно, то и да се земе синътъ ще остане кой да обработва земята. Така сѣщо се разбира и за сестрата, когато живѣе при брата си, а когато сѣ отдѣлни и живѣятъ по самички, то се разбира, че нѣма да се зематъ. Тѣй се разбира, защото се казва тукъ: «слѣдующитѣ случаи, когато забѣлѣженитѣ лица живѣятъ и обработватъ имота си наедно, се гледатъ като родственни съюзи», т. е. да се не отклоняватъ, заради туй е предвидено това. Работятъ заедно, а казватъ, че сѣ отдѣлни, а послѣ пакъ работятъ заедно. Тѣй сѣщо и за първата забѣлѣжка се предвижда въ закона, че не може да се земе синътъ, ако сѣ отдѣлни, а ако тѣ сѣ заедно съ брата си, може да се земе.

Мирскій: Г-да представители! Вий знаете добръ, че на всѣка наша пара, стоятъ многозначущитѣ думи: «съединението прави силата», а ако Събранието приеме туй, което се предлага, тогасъ ний ще ударимъ въ корена и ще разбиемъ едно обичайно старинно право, което съществува между нашия народъ, и ще направимъ хората, именно братията и сестритѣ, да се дѣлятъ безъ врѣме; за да не паднатъ подъ тази забѣлѣжка, защото стои, че ако не живѣятъ заедно, нѣма да подлѣжатъ тѣ подъ тази категория, а ако сѣ на едно, ще се подвъргнатъ. Между-тѣмъ знамъ, това старинно право почива на съдружнически смѣтки, защото тѣ обработватъ съдружнически земята си, тѣ сѣ съдружници вече, а не сѣ наедно. Твърдѣ е рѣдко много братия да работятъ нераздѣлно и за обща смѣтка, но тѣ обикновенно работятъ като съдружници, и отъ друга страна, на врѣме си гледатъ смѣтките, защото и единия и другия иматъ дѣтца, единия може да има повече дѣтца, и той ще има повече разноси и за него ще бѣде по-добръ. Послѣ, ний ще трѣбва да не забравяме да притуримъ и къмъ дѣйствующитѣ у насъ наказателни закони, гдѣто стои, че се наказватъ онѣзи, които не гледатъ родителитѣ си и родители, които не гледатъ дѣтцата си, то да има наказание и когато братъ не гледа братовитѣ си дѣтца, и той да е наравно задълженъ да гледа братовитѣ си дѣтца, а по сега съществуващитѣ закони, той не е задълженъ. По закона има само за баща и майка или баща и дѣтца. Азъ съмъ на мнѣние тази забѣлѣжка да се не приема.

Насалевски: Г-да представители! Азъ отъ тѣзи работи не отбирамъ до толкова, но се пакъ не можъ да се съглася съ г-на докладчика, ако сестрата има синъ, като се повърне отъ гдѣто е женета, да се земе синъ ѝ за набора, а тя да живѣе при брата си. Особено имала два брата, напр., ако единия е отъ 70 год. и живѣлъ отдѣлно, какъ може да се задължи да я гледа. Закона казва, отъ 55 год. на горѣ да се не зима синътъ.

Докладчикъ: Г-да! Трѣбвало би да се прочете 17-ий параграфъ и да видите всичкитѣ случаи, кога се освобождава нѣкой отъ тѣзи, които подлѣжатъ на набора; 17 параграфъ казва: «Измежду лицата, които трѣбва да постѣпятъ на служба, освобождаватъ се отъ нея за всѣкога:

- а) Ония, които по тѣлесенъ недостаткъ или по болѣзнено растройство съвършено сѣ неспособни за военна служба;
- б) Единичкий способенъ за работа синъ у неспособенъ баща за работа или у майка вдовица;
- в) Единичкий способенъ за работа братъ, който има едно или нѣколко малки сирачета братя и сестри.

г) Единичкий способенъ за работа внукъ, когато има дѣдо или баба, които нѣматъ способенъ за работа синъ.

Забѣлѣжка 1. Храненицитѣ, които сж припознати отъ гражданската или църковната властъ за осиновени, и пастроцитѣ на отчухи и мащехитѣ, които нѣматъ синове, броятъ се като родни синове.

Забѣлѣжка. Въ семействата, които исповѣдватъ мохамеданска вѣра, въ която е позволено многоженството, всичкитѣ дѣца на единъ баща, броятъ се нераздѣлно като родни, и за единички синъ се брои само оня, който въ цѣлото семейство на баща си е единичкий.

Забѣлѣжка 3. Способни за работа въ семействата се броятъ ония, които иматъ отъ 18—55 год. съ исклучение съвѣтъ неспособнитѣ за работа по тѣлесенъ недостатѣкъ или по болѣзнено разстройство.

д) Лица отъ духовно звание (священнослужители);

е) Единъ отъ двамата братя, които подлѣжатъ на военна тежба на единъ и сжщий наборъ; и

ж) Голѣмий братъ отъ муслиманскитѣ семейства, когато тѣ сж женени и нѣматъ родители».

Щомъ живѣхтъ тѣ наедно, работата на вдовицата не се бърка, защото може да се препитава покрай брата си. Тѣ сж били по-напредъ на едно и могли да се препитаватъ, защото нейния синъ е билъ нуженъ за работа. Всѣкий е нуженъ на бащата, но и на отечеството е по-нуженъ, за това се зима въ войската.

Задгорски: Г-да! При всичко, че г-да предговорившиятъ оратори обяснихъ, като какви сж заключенията на втората алинея отъ четвъртата забѣлѣжка на 17-й параграфъ, азъ ще кажъ едно обстоятелство, което се случи въ Балчикъ, което подпада въ тази алинея. Въ Балчикъ миналата година се случи единъ братъ жененъ съ двѣ-три дѣца, има майка и двѣ-три сестри; едната сестра, която живѣеше въ бащината си къща, имаше четири сирачета малки и единъ възрастенъ синъ. Забѣлѣжете, съставихъ се списъцитѣ по военний наборъ и нейний синъ, братъ на четири сирачета, подпадна въ набора и се взе новобранецъ, на основание на тѣзи алинея на 4-та забѣлѣжка отъ 17-й параграфъ. По жалости, може ли да се съгласимъ, щото единъ братъ съ 4 сестри и братчета съ майка стара да се обремени да издържя една сестра съ 4 сирачета? 10 човѣка единъ човѣкъ може ли да храни? Виноватъ ли е той, ако е станѣлъ благодѣтель и ги пусналъ да живѣхтъ въ бащината къща? Виноватъ ли е, че ще гледа 5—6 души. Върху това като обръщамъ вашето внимание, като съмъ далъ кѣтва, че истината ще говоря и мисля, като съмъ билъ очевидецъ, азъ вѣрвамъ, вие ще отхвърлите тази забѣлѣжка.

Еремия Гешевъ: Азъ най-напредъ заявихъ този въпросъ, ако живѣхтъ братъ и сестра, че не се освобождава

сина на сестрата. Г-нъ докладчикъ не одобри това, но тукъ ясно се говори. За това да си остане на мѣстото си тази алинея, отъ колкото да се махне.

Димитръ Вучковъ: Г-да представители! Г-нъ докладчикъ каза: първо, ако е живъ брата и племенника, може племенникътъ да се земе въ набора; сега племенникътъ или братовчедъ или сестриникъ. Ако да е братовчедъ може да живѣе наедно, ако е сестринъ синъ не живѣе при брата и, защото майка му вече се оженила. Ако е така, може ли да се земе нейното дѣте? Послѣ се казва въ втората алинея: «Ако сж живи братъ и сестра и ако братътъ е способенъ за работа, то синътъ на сестрата не се освобождава отъ набора». Питамъ, ако се е оженила и отишла на друго мѣсто, нейния синъ може ли да се земе или не, като нѣма другъ синъ по-голѣмъ? Послѣ казва, ако живѣхтъ наедно. Но като нѣма кой да я гледа, прибралъ я братътъ съ сина и заедно, защото може да спомага нѣщо въ работата, но като земенъ сина и въ набора, братъ и ще каже иди си, защото догдѣто бѣше момчето, то работеше нѣщо и те гледахъ, но сега иди си. За това предлагамъ да се остави споредъ стария законъ.

Докладчикъ: Г-да! Има да отговоря на г-на Задгорски и на г-на Вучкова. Другъ е случая, когато сестрата е прибрана отъ братътъ по причина, че нѣма отъ какво да се препитава, а другъ е пакъ, който казва: «слѣдующитѣ случаи, когато забѣлѣженитѣ лица живѣхтъ и обработватъ имота». Значи, имота е единъ и нераздѣленъ и оставатъ да продължаватъ стопануванието си. Другъ е случай, когато сж живѣли отдѣлно и брата е прибралъ сестрата съ нейния синъ. Тукъ най-ясно е опредѣлено, че когато имота е единъ нераздѣленъ и сж живѣли отъ начало на едно и дохожда да се земе единъ отъ тѣзи за въ войската, тогatzъ не трѣбва да се освобождава.

Кознички: Сега тукъ ясно каза г-нъ докладчикъ, ако работятъ наедно. Но тукъ ще дойде, че които сж раздѣлени да иматъ това право, ако иматъ по единъ синъ, да не може да се земе въ войската. Ние съ това идемъ да накараме хората да се женятъ още не раздѣлени, когато това е вредно за работата на нашето население. Когато сѣди единъ селянинъ на едно мѣсто и има работни сили, може да успѣе да извърши много работи. Този законъ, този параграфъ, иска да каже, че като се раздѣлили било сестра или братъ, ако сж самци, иматъ синове, може да се освободятъ споредъ този параграфъ. Тукъ идемъ съ зоръ да ги накараме отъ малки да се женятъ и да ослабняватъ. Поддържамъ да се не зима въ никакво внимание тази забѣлѣжка на § 17.

Дуковъ: Азъ, г-да представители, неможѣхъ да си обясна напълно цѣлата на тази забѣлѣжка. Тя е такъва еластична, щото не можѣхме да уеѣтимъ какво иска. Едни казватъ, съ сила да накараме хората да се не дѣлятъ, а казватъ пакъ да се не приема бѣлѣжката. Тукъ се казва: «слѣдующитѣ случаи, когато забѣлѣженитѣ лица, живѣятъ и обработватъ имота си наедно, се гледатъ като родственни съюзи а не работящи и за това подлежатъ на наборъ».

Но да кажемъ на пр., че азъ имамъ въ Варна едно имущество, братъ ми е тамъ, че ние сме съюзници. Сестра ми има тукъ синъ и нейний синъ трѣбвало да се не зима, защото е работилъ и той на едно. Тукъ се казва: (чете).

«Ако сж живи братъ и сестра и ако братътъ е способенъ за работа, то синътъ на сестрата се не освобождава отъ набора».

Тукъ както сж братъ и сестра, скарать се н. пр. и се дѣлятъ и сестрата съ брата си нѣма сношение. Тя макаръ и да има братъ, но нейното момче трѣбва да се земе. Ако е така, то не трѣбва да се приема алинеята. Всеки синъ билъ той единъ на баща или майка вдовица, ако е единъ, да се не зима, ако и да е способенъ бащата; но като се земе напр. момчето, бащата умира и не е лесно солдатинъ да се върне назадъ. Както каза г-нъ Задгорски, че имаше у насъ единъ случай, щото се затвориха цѣли семейства, за това било наедно или башка, който има единъ синъ, да се незима.

Ст. Савовъ: Отказвамъ се.

Вълнаровъ: Г-да! Новоредактиранитѣ двѣ алинеи къмъ 4 забѣлѣжка на § 17 отъ комисията състоятъ въ това, че ако една вдовица има голѣмъ синъ, той да се земе макаръ и да има тя други малки сирачета, то трѣбва да се земе въ войската за това, защото тя може да живѣе при девера си или при брата си. И който е вникналъ въ това, е разбралъ (Гласове: това не е така). Това е тъй, стария законъ даже е освобождавалъ всека вдовица, а тукъ сега, не знамъ защо, правителството не е искало да приеме такъво нововведение да се зематъ синоветѣ на вдовицитѣ за войници. Тѣзи двѣ алинеи сж излишни и не трѣбва да ги приемемъ, или ако се съгласимъ да ги приемемъ, то, законно или незаконно, трѣбва да рѣшимъ, че този деверъ или братъ на вдовицата е длъженъ непрѣменно да храни нея и малкиятъ ѣ дѣца. Това не го приемамъ само въ такъкъ случай, ако се изхвърли втората алинея, защото вдовицата ще остане по улицитѣ немила, не драга, изхвърлена отъ деверъ, братъ и пр.

Докладчикъ: Г-да! Тукъ ми се струва, че малко съ въображение захвана да се разсѣждава. Не разсѣждъкъ, а въ-

ображение. Тукъ има бѣлѣжка 4-та, която иска да изясни родството, иска да растълкува сжщитѣ букви, които сж турени по-горѣ: а, б, в; слѣдователно, искате да я отхвърлите или не, военното м-ство ще води работата както до сега бѣше и съ това нѣма да помогнете на вдовицитѣ. Ако приемемъ тази забѣлѣжка, ще помогнемъ на вдовицитѣ и да ви кажъ защо: тукъ не се казва деверъ, а е ясно казано братъ и сестра; тукъ деверъ нѣма. «Ако е живъ брата и е способенъ за работа, то племенника му се не освобождава отъ наборъ». Живѣятъ двамата наедно, единия е неспособенъ и той има синъ; този синъ подлѣжи на наборъ. Ако тѣ живѣятъ наедно и работата имъ е наедно, то не се освобождава; ако ли тѣ живѣятъ отдѣлно, освобождава се; а ако единъ братъ, който е не способенъ, има имотъ и работи отдѣлно, той се освобождава. Не се освобождава само тогава, когато работятъ наедно. Вторий членъ съ неспособенъ братъ се замѣстява съ вдовица сестра. Сестрата има синъ, като подлѣжи на набора, ще се земе, ако иматъ единъ имотъ и работятъ наедно. Ако сестрата нѣма имотъ и живѣе отъ милостта на брата, то нейния синъ се освобождава.

Конкилевъ: Не знамъ, защо толкова сме се заловили да разискваме за вдовишкитѣ синове. Не се съгласявамъ съ доклада на комисията, защото трѣбва да се знае, че братъ и сестра, както казаха и много предговоривши, живѣятъ наедно само тогава, когато иматъ съдружно нѣщо. Сега щомъ имала братъ, ако тази негова сестра има синъ и живѣятъ и работятъ наедно, като се земе възрастния синъ на вдовицитѣ, то нѣма кой да я поддържа. За това не вѣрвамъ, че ще расплакваме вдовицата и трѣбва да вървимъ напредъ, а не назадъ.

Кърджиевъ: Подиръ разясненията, които на пълно даде г-нъ докладчикъ на комисията, ми се струва, че Събранието се е освѣтлило върху потребността или непотребността на бѣлѣжката отъ параграфъ 18-й, приложена отъ комисията, безъ да е предвидена отъ законопроекта. Отъ разясненията, които даде г-нъ докладчикъ, се види, че първий пунктъ отъ бѣлѣжката се разбира: «ако е живъ братътъ и е способенъ за работа, то племенника му се не освобождава отъ наборъ». Каза г-нъ докладчикъ, че двама братия напр., ако живѣятъ и работятъ наедно, единъ е неспособенъ а има синъ, то като се земе въ войската, значило, че братътъ ще гледа неспособния, племенника ще се земе. Вторий: «ако сж живи братъ и сестра и ако братътъ е способенъ за работа, то синътъ на сестрата се не освобождава отъ наборъ». Пакъ се разбира, че сестрата има единъ синъ и живѣятъ наедно съ брата си и да е не способенъ нейний

братъ, пакъ трѣбвало да се земе нейния синъ, защото имала братъ; тѣй сѣщо и въ третий пунктъ се казва: «едничкий зеть при способенъ тестъ или шурей се не освобождава». Струва ми се, че при това комисията е имала предъ видъ патриархалния обичай, че въ насъ живѣхтъ нѣколко родственни семейства наедно. Съ това комисията идва да подбутнѣ значението на алинея а, б, в, отъ 17-ий параграфъ; въ алинея б, е казано: «едничкий способенъ за работа синъ у неспособенъ баща за работа или у майка вдовица».

Значи, въ закона е казано, че едничкѣтъ способенъ за работа синъ при неспособенъ баща за работа се освобождава. Комисията идва и казва, че синъ на неспособенъ баща, който има способенъ чича, не се освобождава; съ второй пунктъ идва да казва, синъ на вдовица, шомъ има чича, не се освобождава, значи противорѣчие или подбутва значението на буква б, която казва: (Чете). «Едничкий способенъ за работа синъ у неспособенъ баща за работа или майка вдовица». А самата тази забѣлѣжка иде да подбутне силата на тѣзи статии. Тѣй щото, менъ ми се чини, че комисията не е могла да има друго предъ видъ, освѣнъ, че у насъ има нѣколко семейства да живѣятъ наедно и за това трѣбва да завидимъ и да кажемъ: повеже двама брата живѣхтъ, единий братъ неспособенъ за работа, има синъ за работенѣ, а другий братъ способенъ, да се земе синътъ на неспособния въ войската и да оставимъ да го гледа братъ му. Ми се струва, както каза г-нъ Мирский, че ние подбиваме патриархалний обичай, да живѣхтъ хората наедно. Излѣзва, че като земемъ на неспособния баща синътъ, съ това да накараме да се дѣлятъ братията още преди врѣме. Ако живѣхтъ наедно и работятъ, живѣхтъ за това, защото способний братъ вижда, че неспособний има синъ, който се труди съ него и работи. Днесъ ще земемъ сина на брата или сестрата и ще оставимъ единъ да работи за неспособния братъ или вдовицата сестра. Менъ ми се чини, че бѣлѣжката 4-а, която е поставена отъ комисията, е неумѣстна и предлагамъ да се отхвърли, като се остави последната алинея отъ параграфъ 17-ий, която е достаточна. (Гласове: съгласни).

Ил. Вълчевъ: Менъ ми се струва, г-да представители, че да се поддържа това, което представя комисията, трѣбва наистина човѣкъ да не е запознатъ съ нашия селски животъ или да не е навикналъ на патриархалния животъ въ България. Разбира се, желанието на комисията, отъ което се е ръководила, когато е направила тази забѣлѣжка, по всѣка вѣроятностъ е било това, да могатъ да минатъ подъ военната тегоба всичкитѣ въобще граждани български и тя

ръководима отъ тѣзи възгледи, е поставила тази забѣлѣжка. Менъ ми се струва, че комисията въ дадения случай е пропуснала най-важното нѣщо. Колкото имаме желание да минхтъ всичкитѣ граждани подъ военната тегоба, по-големо трѣбва да е нашето желание да не растрояваме селскитѣ животи, който е ядката на нашата държава. Много се измѣхтъ онѣзи г-да, които казватъ, че, ако има въ една къща братъ и сестра, ако, казватъ, братътъ има способенъ синъ за работа, синътъ на сестрата, която е вдовица, не се освобождава. Тѣзи, които поддържатъ това мнѣние, смѣло могатъ да ги увѣря, че у насъ сѣ многочисленни семейства, не сѣ като въ Франция или Англия по двама — трима, а има вдовици, които оставатъ съ 7—8 малки сирачета, а и братътъ, ако има 7—8 и ако отнемемъ работната сила на сестрата, какъ ще се прехранва това семейство? Трѣбва преди всичко да направимъ законъ, — когато останхтъ такива вдовици съ сирачета, какъ да се хранятъ и послѣ да земаме нейнитѣ работни рѣцѣ. Защото, ако не направимъ това, ще разсипемъ селскитѣ животи, който е основата на нашата държава. Отъ друга страна, ще ви кажѣ относително това, което се предвижда въ по-долната бѣлѣжка, именно въ третий пунктъ, че, неможахъ да отберѣ, алинеята, която казва: «Едничкий зеть при способни тестъ или шурей се не освобождава». Питамъ, каква свръзка може да има между шура и зеть? Вие знаете и това, ми се струва, не иска голѣма философия, за да го разбере всѣкий, че ако живѣхтъ заедно, дѣйствува всѣкий самъ за себе си.

Кой е този шурей, който ще се натовари да гледа жената и дѣцата на зетя си? Ако той направи това, нѣма да мисли за своето бѣдѣще, а слѣдователно, това е неосъществимо. Ако ние желаемъ да се ненамираме утрѣ въ трудно положение, да отнѣмаме най-здравата и способна сила на вдовицата, което може да се случи, то поддържамъ да се отхвърли забѣлѣжката на комисията и да остане закона така, както си е, безъ никаква прибавка. (Гласове: съгласни, исчерпано е).

Докладчикъ: Г-да! Третий пунктъ отъ тази бѣлѣжка не е сѣщия, както първий и второй. (Чете) «едничкий зеть при способни тестъ или шурей се не освобождава». Този зеть е на 20 год. отива при бабалѣжка си да живѣе и ако е позволено това, то ще накара е да се яватъ много семейства. То ще излѣзе като единъ видъ доведеніе.

Шивачовъ: Радвамъ се, че намирамъ случай да се съгласѣхъ съ моятъ събратъ г-на Вълчева (смѣхъ). Стана обяснено отъ г-да представителитѣ, колко могатъ да бѣдѣтъ основателни мотивитѣ на комисията да се тури първата

и втората алинея на тази забѣлжка. Почитаемата коммисия иска да даде едно тълкувание, едно ограничение на тѣзи права на семейството, като се ползува отъ 17-й параграфъ, въ който се казва: «единичний способенъ за работа синъ при неспособенъ баща или майка вдовица».

Тукъ комисията казва, че майка или вдовица може да се възползува отъ тѣзи случаи, ако не живѣе при брата си, а ако живѣе, то не може да се освободи нейния синъ. Доста добръ, както г-нъ Вълчевъ тѣй и другитѣ г-да представители обяснихъ положението на вдовицата спрямо нейния братъ; слѣдователно, всичкитѣ тѣзи обяснения, които дадохъ г-да представителитѣ, бѣхъ достатъчни да убѣдятъ комисията да оттегли новитѣ свои алинеи, първата и втората, и да остави старата редакция, както предлага самото Военно Министерство. И като намирамъ, че въпроса е обясненъ, предлагамъ, на основание на членъ 14 отъ вътрѣшния правилникъ, да се прекратятъ разискванията. (Гласове: исчерпано е; други: не е, да се говори).

Предсѣдателъ: Понеже стана предложение да се прекратятъ дебатитѣ, то ще предложъ на гласуване това предложение и ако Нар. Събрание не приеме да се прекратятъ, ще дамъ думата на тѣзи, които сж записани. Който приема предложението на г-на Шивачова да се прекратятъ разискванията по този въпросъ, да си дигне ръката. (Вишегласие). Значи дебатитѣ по този въпросъ се прекращаватъ.

Комисаръ на военный м-ръ: Г-да представители! Такъ какъ въпросъ редактированный коммисією возбудиъ значительныя недоразумѣнія и возраженія со стороны г-дъ депутатовъ, то я предлагаю принять его въ первоначальной редакціи, предложенной въ законопроектѣ Военнымъ М-ствомъ.

Предсѣдателъ: Ще дамъ на вотиране най-напредъ, както е въ законопроекта отъ военното министерство, послѣ редакцията направена отъ комисията на сжщата четвърта забѣлжка на 17-й параграфъ; послѣ предложението на г-на Бознички да се отхвърли първата алинея отъ забѣлжката; послѣ на г. Ер. Гешевъ — за втората алинея, и най-сетнѣ третото предложение на г-на Мирски, да се отхвърли цѣлата бѣлжка. Сега моля г-на докладчика да прочете споредъ законопроекта тази алинея.

Докладчикъ (чете): «При опредѣленіето челяднитѣ лготи и освобождението единственнитѣ работящи въ челядта, тая послѣдната се зема въ внимание като родствененъ сюзъ, а не работящия; при сжществуванието на всичкото родство, т. е. на синоветѣ и внуцитѣ не се зема въ внимание дѣдовцитѣ и братовчедитѣ, сестринитѣ синове и проч., ако ба-

щата и майката не сжществуватъ, тогава челядта сжставляватъ братията, като не се зема въ внимание отдѣлно ли или заедно живѣйтъ и стопануватъ».

Топузановъ: Тукъ когато се говореше, едни искахахъ мнѣние да се приеме тѣй, както е редактирано въ закона, а не тѣй, както е въ проекта. Г-нъ Вълчевъ тѣй предложи и г-нъ Шивачевъ тѣй се съгласи съ него.

Предсѣдателъ: Такъва бѣлжка въ закона нѣма, а въ законопроекта на Военното М-ство.

Д-ръ Вачевъ: Ние разискахме редакцията на комисията, а не бѣлжката споредъ проекта; затова да се говори върху бѣлжката, за която не сме говорили нищо.

Предсѣдателъ: Никой не е кривъ, че ораторитѣ не обръщатъ внимание на онова, на което трѣбва да се обръща. Нар. Събрание се произнесе да се прекратятъ дебатитѣ. За това ще дамъ на вотиране и да се рѣши. (Гласове: да се даде единъ отидъ за нѣколко минути). Тогава, преди да се вотира, давамъ 10 минути отидъ.

(Послѣ распуска)

Предсѣдателъ (звъни): Моля г-да представителитѣ да си насѣднатъ на мѣстата. Засѣданието се продължава. Г-нъ Комисаръ на НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО има думата.

Военный Комисаръ Веймарнъ: Г-да представители! Примѣчаніе къ § 18 приведено со стороны министерства только съ исключительною цѣлью разъясненія пунктовъ а, б, и в, но такъ какъ содержаніе этихъ пунктовъ понятно и безъ примѣчанія, которое возбудило въ Нар. Събраніи различныя толкованія, то я считалъ бы возможнымъ совершенно отмѣнить означенное примѣчаніе 4.

Докладчикъ: Щомъ г-нъ Комисаръ оттегля забѣлжката, а нашата бѣлжка е само, за да се разясни този пунктъ, тогава и комисията оттегля тази забѣлжка заедно съ 5-а, която бѣ тя предложила.

Предсѣдателъ: Понеже се оттегли 4-а бѣлжка въ законопроекта, а пакъ докладчика на комисията оттегли и 5-а забѣлжка, тогава и 5-а бѣлжка нѣма да давамъ на вотиране.

Шивачевъ: Тѣй като комисията, както и военното ведомство, или по-добрь Военното М-ство е внесло законопроектъ за измѣнение закона за новобранцитѣ и почитаемата комисия за нѣкои членове се е съгласила, които противорѣчатъ на останалитѣ членове, внесени за измѣнение, нитамъ Нар. Събрание, като дохождамъ до § 18, който, по моето мнѣние, има необходима нужда за измѣнение, какво трѣбва да направимъ сега. Азъ бихъ молилъ Нар. Събрание да направя тѣзи забѣлжки. . . .

Председателъ: Не можете да правите забѣлѣжки върху онова, което не е проведено за измѣнение. Г-нъ Шивачевъ ще иска думата, когато се докладва извѣстния членъ.

Шивачевъ: За § 18 нѣма никаква бѣлѣжка въ проекта за измѣненията; а пакъ ние приехме нѣкои нѣща, по които би трѣбвало и тукъ да стане нѣкоя забѣлѣжка.

Председателъ: Моля г-на Докладчика да продължава.

Докладчикъ: Сѣщо при § 17 има нѣкои пунктове, по които се освобождаватъ нѣкои лица отъ наборитѣ, именно пунктъ *з* казва: (чете): «Вдовци, които иматъ малолѣтни дѣца и които нѣматъ бащи и братия»; пунктъ *и* казва: «отдѣлни мжжъ, семействата на които се състоятъ отъ жени и малолѣтни дѣца; въ тоя случай, ако числото на малолѣтнитѣ бѣде по-вече отъ двѣ».

Комисията замѣни пунктъ *и* съ слѣдующата редакция:

и) «мжжъ саменъ, на когото семейството се състои отъ жена и малолѣтни, едно или повече, дѣца и който нѣма въ мѣстожителството си баща способенъ за работа».

Разликата е тази, че тукъ е казано двѣ дѣца, а ние допущаме 1, 2 или повече.

Н. Живковъ: Азъ искамъ да направя само тази бѣлѣжка, че думата «саменъ» не е българска. Трѣбва да се поправи това.

Докладчикъ: Най-българска дума е.

Мирский: Ми се струва, гда, че и двѣтѣ тѣзи алинеи, за които се предлага да се прибавятъ при членъ 17 на закона за новобранцитѣ, си нѣматъ мѣстото; защото, както е извѣстно, трѣбва всѣки единъ, който и да бѣде, да изпълнява военната тегоба.

Ако дадемъ това право, тогава какво ще стане? — Ще стане това, че ще почнатъ да се женатъ по-млади хората, само да ги не зематъ въ набора. А че ималъ 2 дѣца онзи, който се е оженилъ, преди да достигне 20 годишна възраст, кой знае до колко сѣ здрави тия дѣца. Заради това, всѣки единъ, който достигне 20 годишната си възраст, трѣбва да изпълнява военната повинность, билъ той жененъ или не. Съ това ние ще научимъ хората, преди да се женятъ, да изпълняватъ военната тегоба; иначе, азъ мисля, че не е добръ тѣй рано да се женатъ нашитѣ младежи, защото тогава нито дѣцата биватъ здрави. Спорѣдъ мене, нека се жени всѣки тогазъ, когато земе свидѣтелство, че е освободенъ отъ военната повинность.

М. Велевъ: Тукъ е предвидено, който нѣма свои родители или свои братя, при които да остави своята жена, а не за друга цѣль, г-да! Това е предвидено за онѣзи, които неживѣятъ при своитѣ родители, при своитѣ братия и сестри

а не за ония, които каза г-нъ предговорившии. Трѣбваше да освободимъ всички ония, които подлѣжатъ на наборъ, които иматъ дѣца малолѣтни; това не е истина, г-да! Само за тия е предвидено, именно, които нѣматъ родители способни за въ работа, да пазятъ нихнитѣ дѣца, докѣ дойде тоя отъ война, и така сѣщо, ако нѣматъ братия и сестри, не други.

Еремия Гешовъ: Нѣма какво да говоря, само г-нъ предговорившии дѣто каза, че ще се женятъ хората по-млади, до колко е справедливо да ги зимаме, за да не се женятъ, не знамъ. Това не ни е въпроса и не трѣбва да говоримъ сега за него.

М-ръ П. Каравеловъ: Азъ мисля, че забѣлѣжката на г-на Мирский е сериозна, и можеше да се вземе въ внимание, но едно препятствие има, че едва ли ще бѣде уместно сега да се говори за нея. Това нѣщо ще се има предъ видъ, когато ще се изработва Гражданския Кодексъ; тамъ ще се каже, разумѣва се, да се не женятъ хората по-млади отъ 20 години. На това нѣщо азъ не съмъ противъ, но само казвамъ, че тукъ не му е мѣстото. Заради това, да се приеме мнѣнието на комисията.

Ил. Вълчовъ: Менѣ ми се струва, че забѣлѣжката, която е направена тукъ, има два пункта, които едва ли ще могатъ да се приематъ исцѣло. Оная частъ, която се отнася до вдовицитѣ, може да се приеме, но втората не може да се приеме за туй, защото щомъ е турната бѣлѣжката, представете си, че може единъ денъ да дойде, когато всички наши младежи, отъ 12 до 15 години да бѣдѣтъ изженени, и да нѣма кого да вземемъ въ наборитѣ. Заради туй, тая бѣлѣжка азъ намирамъ за съвършено неоснователна, и че нѣма никакво значение, и че, най-сетнѣ, може повече да повреди, отъ колкото да помогне на предложението. Азъ ще моля, г-да представителитѣ, да се приеме първата частъ, а втората алинея да се исхвърли съвършено.

Докладчикъ: Комисията, когато е разгледвала тоя чл., азъ бѣхъ противенъ на тая редакция и, бѣхъ на особено мнѣние, да се остави членътъ както си е въ законопроекта. Въ законопроекта се иска да иматъ по двѣ дѣца, и тогава да се освобождаватъ; а, за да има единъ младежъ двѣ дѣца, трѣбва да се ожени на 17 години, което много рѣдко се случавя. Заради туй азъ бѣхъ на особено мнѣние. Собственно за мене лично и сега пакъ можъ да кажа, че не съмъ за редакцията, която е направила комисията, а съмъ за редакцията както е предвидена въ законопроекта.

Коммисаръ Веймарнъ: Г-да представители! Я согласенъ съ заявлениемъ г-на Вълчова въ такъомъ смисълъ, что

бы второй пунктъ совершенно отбросить, сохранивъ первый пунктъ въ полной силѣ.

Д. Мишевъ: Оказвамъ се.

Мирский: Тѣй като г-нъ М-ръ-Президентъ обясни, че тукъ не могатъ да бѣдѣтъ разисквания за послѣдствіята, които ще постигнатъ селското население, ако се узакони това, което се предвижда въ добавочната алинея на членъ 17, азъ оттеглямъ своето предложение; но моля, относително първата часть на забѣлѣжката, да се даде по-добра редакция, която да отговаря на назначението на тая бѣлѣжка. Именно, предлагамъ да се каже така: — «вдовецъ, който има малолѣтни дѣтца, и който нѣма способенъ за работа баща», — а да се заличи думата «братия».

Докладчикъ: Коммисията приема това измѣнение.

Св. Радовъ: Азъ имахъ да забѣлѣжж, г-да, за възрастъта, но то се вече мина. Ще споменѣ само, че има циркуляръ отъ духовното началство до священниците, да не позволяватъ да се женятъ хора по малки отъ 19 години, т. е. да имъ се не даватъ свидѣтельства, и това вѣрвамъ ще способствува да се не позволява да се женятъ младежи въ непълна възраст. Колкото за първата забѣлѣжка, както я разбира г-нъ Мирский, азъ се съгласявамъ съ него, а втората, понеже се отмахна, то по нея нѣма и да говоря.

Ив. Нановъ: (Не се чува) Моето мнѣние, г-да представители, е, да си остане забѣлѣжката както е въ самия законъ, потвърденъ отъ Н. Височество, отъ 25 ноем. 1880 година, тѣй като нѣма за какво да се прилага тая нова бѣлѣжка, защото много ясно е изложено въ стария законъ. Освѣнъ това може и самата коммисия да има нѣщо да мисли, защото, въ случай ако се прилагатъ тия забѣлѣжки, въ случай, ако се повикатъ на наборъ, и не се допълнятъ толкозъ новобранци, колкото трѣбватъ, тогава ще мисля, че като днесъ е възстановенъ нашия основенъ законъ, тогазъ ще се взиматъ на равно, както българи, така и всички други народности. (Гласове: това е другъ въпросъ).

Н. Мановъ: На мнѣние съмъ, г-да представители, да се приеме напълно онова, което предлага г-нъ Мирский, и менъ ми се струва, че разисквания по тоя въпросъ нѣма нужда да ставатъ по-нататѣкъ, и предлагамъ да се прекратятъ дебатитѣ. (Шивачевъ: — това е твърдѣ лесно).

Предсѣдателъ: Понеже става предложение да се прекратятъ дебатитѣ, питамъ Народното Събрание, желае ли да се продължатъ разискванията още по тоя въпросъ? (Гласове: не желае, не желае. . .) Който желае, да си дигне ржката. (Никой не дига.) Значи, Народното Събрание приема да се прекратятъ дебатитѣ. Ще дамъ на воти-

рарие алинея 3), понеже г-нъ Коммисаръ на Негово Височество се съгласи съ направената редакция отъ страна на коммисията, а пакъ, понеже коммисията се съгласи съ направената редакция, или съ допълнението направено отъ г-на Мирский, именно, тая алинея да гласи тѣй: — «вдовецъ, който има малолѣтни дѣтца, и който нѣма способенъ баща», а «братия» да се изхвърли, — който не приема това така, да си дигне ржката. (Никой не дига.) Приема се.

Докладчикъ: Дополнение къмъ параграфъ 19.

Н. Шивачевъ: Искамъ думата върху 18 членъ, гдѣто се предвижда да се освобождаватъ отъ служба нѣкои. Преди малко, г-да, възбуди се въпросътъ, да ли може да се говори върху 18 членъ, ако може да се говори, азъ имамъ да кажж нѣщо по него.

Предсѣдателъ: Г-нъ Шивачевъ, вие виждате, че въ «проекта за измѣнение» нѣма нищо казано върху 18 членъ, и, ако вие мислите да направите нѣщо, то направете го съобразно съ правилника.

Н. Шивачевъ: Азъ незнамъ причинитѣ, по които считаемота коммисия не е предвидѣла нищо. (Гласове: на дневния редъ.) Но най-послѣ, азъ искамъ да направя една забѣлѣжка върху § 18.

Предсѣдателъ: Г-нъ Шивачевъ, това не може да се допусне да се разисква. Вие искате измѣнението на единъ законъ; за това се умолявате да се съобразите съ Конституцията и правилника.

Н. Шивачевъ: Но сега се разглежда тоя законопроектъ

Предсѣдателъ: Тукъ не се разглежда цѣлия законъ, а само извѣстни измѣнения, внесени въ Събранието по установения редъ. Ако да бѣше внесенъ цѣлия законъ за разглеждане, тогава можяхте да имате право да правите измѣнения или допълнения и въ тоя членъ.

Н. Шивачевъ: Азъ искамъ разрѣшението на Народното Събрание. (Смѣхъ.)

Докладчикъ: Параграфъ 19 отъ «закона за новобранцитѣ» казва, кои се освобождаватъ отъ военна служба, и въ него има буква а, б, в, и пр. Тукъ се прилага буква в, която гласи така: — «Младежитѣ които сж свършили университетски курсъ и подобни висши учебни заведения, и които заявяватъ, че имъ е необходимо да отидѣтъ задъ граница да защищаватъ тезата — до 28 годишна възраст».

Коммисията прие това нѣщо безъ измѣнение, но само че притури и буква г, която има по нататѣкъ да се разгледа, ако се приеме буква в. Буква г казва така: — «ученицитѣ отъ спicerиятѣ (аптеки) до дѣто се учатъ въ тѣхъ, а

тъй също и тѣзи, които учатъ тази специалностъ въ училището».

Коммисаръ Веймарнъ: — Я не имѣю ничего противъ предложенія комисіи о приравненіи замѣчанія подѣ букваю *г*.

Лазаръ Дуковъ: Г-да представители! На почитаемата комисія допълнението, направено така споредъ законопроекта, до нѣдѣ може да е оправдателно, но това твърдѣ влияе по набора. Тѣзи младежи, които свършватъ университетъ, тѣ се освобождаватъ до 28 годишната си възраст, до дѣто свършатъ, и въ набора не можемъ да ги вкараме такива ученици и то, защото, когато трѣбва да служатъ на дѣйствителна служба, тѣ се намиратъ въ училище. Миналата година, ако и да стана така, не знаехъ да ли е станало правилно; на примѣръ, въ Елена отъ 25 души младежи, записани за въ набора, не се намѣри нито единъ; всички били по учение, и града Елена е далъ за българската войска миналата година само трима цигане. Виждате до колко това е право, г-да!

Никифоровъ: Азъ съмъ съгласенъ да се прибави тази бѣлѣжка, но трѣбва да се приложи, до кога да се освобождаватъ; защото първата бѣлѣжка подѣ буква *в* опредѣлява университетитѣ да се освобождаватъ до 28 годишната си възраст. Тукъ не е нищо опредѣлено.

Докладчикъ: Опредѣлено е до 28 годишната възраст.

М-ръ Каравеловъ: Това е много. Азъ се боѣ, че 28 години е много. Просто, съ това вие ще покровителствувате хората, които сѣ богати. Ако приемете и за аптекаритѣ да се освобождаватъ отъ набора до 28 годишна възраст, ще покровителствувате само богатитѣ.

Д-ръ Вачевъ: Азъ мисля, че не трѣбва да препятствуваме ни най-малко на това законоположение, което се предвижда въ проекта и което е прието и отъ комисіята; защото, вамъ ви е извѣстно, г-да представители, че такива младежи, които свършватъ висши училища, сѣ твърдѣ малко, а пакъ отъ друга страна ние се нуждаемъ отъ сериозни сили по администрацията, финанситѣ и прочее. Нека приемемъ буквата *в* отъ члена, който се разисква, тъй както ни се представя въ законопроекта и както е прието отъ самата комисія, и азъ вѣрвамъ нѣма да сгрѣшиме. Колкото за другото законоположение въ буква *г*, не съмъ противъ него, стига само да се опредѣлятъ годинитѣ, както каза и г. Никифоровъ.

П. Славковъ: Г-да представители! Отъ освобождението насамъ сѣ се направили разни закони и правила по всичкитѣ части на управлението, направили сѣ се и врѣмenni

правила за устройството на аптеки въ България, по които врѣмenni правила се ръководятъ аптекаритѣ и сега.

§ 16 отъ тѣзи врѣмenni правила за аптеки казва (чете): «На управителитѣ на аптеки се запрети да приемватъ ученици некнижни или безъ свидѣтелство отъ училището въ което сѣ се учили. Ученицитѣ не трѣбва да се употребяватъ само за механическа работа, и въ всѣхъ случаѣхъ, управителитѣ като сѣ на пълно свободни да сключватъ условия съ родителитѣ или самитѣ ученици, три годишенъ срокъ за учение въ аптеката се брои достатъчно вознаграждение на аптекаря за старанията и разноситѣ му. Срока се смалѣва до на една година за онѣзи, които постѣпватъ за аптекарски ученици слѣдъ свършването пълнѣ гимназически курсъ или реално училище».

Три годишенъ срокъ е достатъчно възнаграждение за аптекаря, за дѣто той ще прави разноски. Срока се смалѣва до една година за онѣзи ученици, които сѣ свършили пълнѣ гимназиаленъ или реаленъ курсъ.

(Чете): § 17. Съдържателитѣ на аптеки сѣ длѣжни да иматъ не по-малко отъ двама ученици.

§ 18. Управителитѣ на аптеки сѣ длѣжни въ всѣхъ годишнитѣ рапорти да съобщаватъ на Медицинскитѣ Съветѣ за успѣхитѣ на ученицитѣ си съ бѣлѣжка за тѣхнитѣ способности и поведение; кога уволняватъ ученика слѣдъ свършването срока на учението длѣжни сѣ да му дадатъ свидѣтелство, че билъ ученикъ въ опредѣленъ срокъ, че въ това врѣме съ усърдие и благонравие показалъ или не показалъ успѣхи въ изучаваніето фармацевтическото искусство. Таквото свидѣтелство трѣбва да бѣде потвърдено отъ мѣстното медицинско началство въ вѣдението комуто състои аптекаря».

§ 19. Онѣзи отъ аптекарскитѣ ученици, които сѣ показали добри успѣхи въ изучаваніето фармацевтическото искусство, може да продължаватъ науката си за правителствена смѣтка въ единъ отъ Русскитѣ университети, догдѣ се устрои въ България висша медицинска школа».

Сега моля ви, г-да, врѣмenni правила колко задѣжватъ аптекаря да има ученици. И една аптека се е затворила въ врѣме на ревизия, защото тамъ, въ нея, не е имало ученици. Аптекарскитѣ ученици слѣдъ свършването на наукитѣ си подлага се подѣ строгъ контролъ; и защото при една аптека аптекарътъ не се е съобразилъ съ § 17, затворили му аптеката и човѣка 5—6 мѣсеца ходи на долу на горѣ безъ да намѣри удовлетворение. Вдругъ, когато задѣжваме аптекаритѣ да приематъ, на основание на тия правила, ученици и когато надлѣжи на нѣкой ученикъ да даде

испитъ, ще го викатъ да иде предъ набора и, може би, да го зематъ. Е, тогава, споредъ тия правила, аптекаря ще подлѣжи на наказание, като че е направилъ едно престѣпление, защото, като се основаватъ на тѣзи врѣмenni правила, зиматъ аптекаритѣ ученици, правятъ съ тѣхъ условия и, ако ги зематъ въ войската, не ще да могатъ да свършатъ своитѣ науки. Заради това, азъ по този въпросъ съмъ писалъ нѣколко пѣти въ медицинското началство отъ 2—3 години на самъ. Още преди три години ми отговориха, че ще да се внесатъ нѣкакви закони по тази частъ, но, какъ е станала тази работа, не знамъ. — Имаше тогава генерали, менерали и тази работа така си остана. Заради това, моля да се приеме мнѣнието на комисията, т. е. да се зематъ тѣзи ученици въ набора, слѣдъ като свършатъ наукитѣ си. Азъ говоря това заради туй, защото го изискватъ интереситѣ и на правителството, и на народа. Желая, щото правителството и Нар. Събрание да обърнатъ сериозно внимание върху това нѣщо, защото нѣмаме Българи аптекари, и, днесъ за днесъ, страната ни е принудена да има странни аптекари да я скубятъ. (Единъ гласъ: чункимъ нашитѣ аптекари я милватъ).

Княчевъ: Г-да представители! При разискване допълнението къмъ § 19 отъ закона за новобранцитѣ, г-нъ Дуковъ каза, че въ Елена миналата година само 3 циганчета се явили предъ набора. Азъ, като гражданинъ отъ градъ Елена и като кметъ, потвърждавамъ, че туй, което каза г-нъ Дуковъ, е тѣй. Миналата година на свое врѣме окол. началникъ ми подписа да му представи списъкъ за младежитѣ, които подлѣжатъ на наборъ. Падаха се 25 души, но нѣмаше ги въ Елена; едни бѣха въ сръдни училища въ България, Румелия и Цариградъ, а други бѣха въ висши училища; тѣй щото, когато дойде наборната комисия, явиха се именно, казанитѣ 3 циганчета. И тѣй само 3 циганчета се зеха изъ градъ Елена отъ 500 кѣщи. Нѣмаше възможность да се земагъ повече. Тѣй щото къмъ този членъ трѣбва да се обърне сериозно внимание, защото мнозина се възползуватъ и избѣгватъ военната повинность. Това е цѣла истина. Заради туй трѣбва да обърнемъ сериозно внимание, защото изпълнението на военната тежба се пада само върху сиромашкитѣ дѣца. Имаше миналата година мнозина отъ Елена ученици по Европа, по Тракия, Робертъ-Колежъ и, като нѣмаше какво да правимъ, дадохме 3 циганчета отъ 503 кѣщи; друга една махала, която нѣмаше повече отъ 40 кѣщи, даде на военния наборъ повече отъ 34 момчета. Заради това моля да се обърне внимание, къмъ

§ 19, а също и къмъ § 39 отъ сѣщия законъ, защото и той дава възможность да избѣгватъ новобранцитѣ.

Еремия Гешовъ: Гледамъ г-да представителитѣ на едни мѣста се показватъ твърдѣ равномислящи, а на друго мѣсто съвсѣмъ се отдалечаватъ. Да оставимъ § 19, безъ да земаме нѣкои хора до 28 годишна възраст, тогава не знамъ, за какво го правиме тоя законъ, само за презъ плета. Кой не е благодаренъ да земе наука? Но може да земе чловѣкъ наука и преди да стане 20 години. Всѣкой желае да се учи, наистина, и до 28-та си година. Но ако позволимъ на тѣзи, които се учатъ да не служатъ до 28 та си годишна възраст и послѣ само 2 год., азъ не знамъ, ще ли слѣдъ това врѣме да изпълни тежбата и щѣтъ ли тогава да се кажатъ български подданици? Азъ съмъ на мнѣние да се отблъсне тая алинея и да се остави както е другадѣ, т. е. равно да се служатъ всички.

М-ръ Каравеловъ: Азъ мисля, че не трѣбва да се отблъсне тази алинея; но 28 години е много и, дѣйствително военната повинность или крѣвния данѣкъ у насъ трѣбва да се распредѣля справедливо. Азъ съмъ убѣденъ, че мнозина, които се учатъ въ висши учебни заведения и се освобождаватъ отъ военния наборъ, кога е врѣме да се търсятъ, сѣтнѣ не служатъ. Освѣнъ това, обикновенно презъ врѣме на наборитѣ, румелийскитѣ младежи бѣгатъ тукъ, а тукашнитѣ — въ Румелия. Пловдивската реалка е пълна съ ученици по на 21 и 22 години. Повечето отъ тѣзи ученици сж изъ Княжеството, учатъ въ 3 и 4 класове и сж повечето синове на богати родители. Азъ знамъ, че Пловдивската гимназия е пълна съ Троянчене и Самоковци, така щото по-сериозно трѣбва да се отнесемъ къмъ тази бѣлѣжка. Заради това, азъ мисля, че 28 години е твърдѣ много и бихъ предложилъ по-добрѣ да бѣде 26 години за ученици, които се учатъ въ висши учебни заведения; а пъкъ за аптекаритѣ до 23 годишна възраст. Мине ли аптекаря 23 годишна възраст, той трѣбва да служи; защото повече вредно влияние има, когато освобождаме много години, отколкото кога ги задължимъ да се явяватъ въ наборитѣ по-скоро. Ако ли приемемъ, че трѣбва пакъ да ги освобождаваме за дълго врѣме, съ това ний нѣма да направимъ нищо друго, освѣнъ да способствуваме за деморализирането на тия ученици, тѣй като военната тежба ще бѣде само на едни, а други ще я избѣгватъ. Азъ не вѣрвамъ, че всички младежи отъ Елена сж били въ Хайделбергъ. Има мнозина отъ тѣхъ въ Пловдивъ и въ други гимназии и реалки. Така щото азъ мисля, че 26 години е съвършенно достатъчно за онѣзи, които учатъ въ университетитѣ и 23 — за аптекаритѣ.

Докладчикъ: Комисията е съгласна съ предложението на г-на Министра.

Председателъ: Комисията е съгласна съ предложението на г-на Министра-Президента и за това да иматъ предъ видъ това нѣщо ония г-да, които искатъ думата да говорятъ. Дума има г-нъ Пушкировъ. (Шивачевъ: искамъ дума). Ще ви се даде, когато ви дойде редътъ.

Пушкировъ: Г-да представители! Азъ нѣмамъ нищо противъ допълнението на § 19, и се съгласявамъ съ предложението г-на министра-президента. Но искамъ едно нѣщо да попитамъ. Тука гледамъ, че въ този § на законопроекта нѣма да се споменува нѣщо за народнитѣ учители, кога ще се зематъ тѣ. Не знамъ, до колко това е умѣтно; трѣбва да го знажтъ народнитѣ представители, защото помня отъ миналата година имъ се отстъпиха само 4 мѣсеци да служатъ, и послѣ ги зеха въ настоящата година 2 мѣсеци. Азъ питамъ сега, какво ще стане съ първоначалнитѣ учители за народнитѣ училища? Желая щото г-нъ Министръ да ми отговори.

Докладчикъ: За тѣхъ ще си остане както е било до сега, т. е. тѣ ще се ползватъ споредъ онзи законъ.

Мирский: Азъ станахъ, г-да, да поддържамъ мнѣнието на г-на М-ра Президента. Г-нъ Еремия Гешовъ не е единичия, който желае, щото всѣки единъ отъ насъ, или всѣки единъ Български гражданинъ, преди да захване да упражнява политическитѣ правдини, по-напредъ да изпълни военната тежба. Всичкитѣ желажтъ това, както го желае г-нъ Еремия Гешовъ, и всѣки, който е честенъ между Българския народъ, трѣбва да знае това. Отъ 28 год. признавамъ и азъ, че е твърдѣ много и мисля да е достаточено да се освобождаватъ онѣзи, които се учатъ въ висшитѣ учебни заведения до навършване 26 годишната си възраст. И азъ желаю така да се каже, защо? — Защото, както се каза до 23 годишната си възраст нѣма човекъ достаточено време, за да може да свърши едно висше учебно заведение. Да захванемъ отъ началото. Трѣбва му 4 год. за 4 отдѣления, които трѣбва да свърши отъ 7 до 11 година; ще му трѣбва още 7 до 8 години, за да свърши гимназията и става $11 + 8 = 19$. Да му туримъ още 4 до 5, или въ нѣкои случаи още 6 г. Но въ всѣки случай, нѣма да бжде злѣ, ако предвидимъ 26 год., т. е. да се каже, освобождаватъ се отъ набора до 26 годишната си възраст; защото, ако захване да учи единъ младежъ въ университета или друго висше учебно заведение, той не учи само за себѣ си, но ще дойде тука да стане медикъ, администраторъ или финансистъ, т. е. ще се подготви за една специална работа, съ която ще ползува

не само себе си но и цѣлия народъ. Защото знаемъ, г-да, колко специалности трѣбватъ у насъ и знаемъ още, че и сега държимъ много иностранны подданици, защото нѣмаме между насъ специалисти. Колкото до придаденната отъ комисията нова алинея, мисля, че втората ѣ часть е излишна по тази причина, защото тя се подразбира въ първата алинея, дѣто е казано; «а тѣй сжшо и тѣзи, които се учатъ въ специални училища», а университета е висше учебно заведение. Слѣдователно, трѣбва да се подразбира. Азъ мисля, да се каже така: ученици, апотекари, преди свършването отъ тѣхъ научния си курсъ, т. е. сега, ако ги искатъ, слѣдъ 3 години да служатъ. Зарадъ това за тѣхъ по-добрѣ е да се не опредѣлятъ годинитѣ, ами да се каже слѣдъ като свършатъ узаконения курсъ.

Коммис. Веймарнъ: Такъ какъ въ разсматриваемомъ пунктѣ предлагається собственно увеличить отсрочку военной службы для тѣхъ лицъ, которые окончили университетскій курсъ, съ цѣлью доставить имъ возможность защищать диссертацию, то въ виду рѣшенія Н. Собрания допустить отсрочку лишь до 26 годичнаго возраста таковая отсрочка едва ли достигнетъ цѣли. Поэтому предложенный пунктъ я полагаю бы совершенно отмѣнить.

М-ръ П. Каравеловъ: Щомъ г-нъ комисаръ оттегля тая алинея, нѣма какво да се говори.

Мановъ: Ще внесъ ново предложение.

Д-ръ Вачовъ: Задържамъ си правото да внесъ предложение по тоя предметъ.

Председателъ: Втората алинея в) се оттегли отъ г-нъ комисартъ на Н. Височество.

Докладчикъ: Г-нъ комисаръ може да я оттегли, но комисията не отстъпва отъ своето предложение.

М-ръ П. Каравеловъ: Азъ мисля, г-да, че тукъ се гореше само за обезпечението на тия, които се учатъ задъ граница, а да се говори за обезпечението на ония, които ще даватъ диссертация, можъ да ви увѣря, че е излишно защото диссертация не е училище. Еднажъ младежа обезпеченъ да го не взиматъ солдатинъ до като се учи, не знамъ защо да го освобождаваме повече, и незнамъ, защо слѣдъ като свърши университета, да не дойде да изслужи военната повинность, и послѣ да отиде да държи своята диссертация. Трѣбва да се помни, че общо между университетъ и диссертация нѣма нищо. Диссертациитѣ не сж нищо друго, освѣн средства, за да можжтъ нѣкои да си зематъ дипломи.

Докладчикъ: До колкото знаемъ още не се е опредѣлило отъ Събранието, и не се е рѣшило да бжде 26 годишна възраст. Още не се е вотирало това, тѣй щото нѣма при-

чини г-нъ Комисарътъ да оттегля своето предложение. Като се рѣши, тогава другъ е въпросътъ. А колкото за алинея г) комисията не отетъпва и опредѣля 24 годишна възраст.

Председателъ: Азъ мисля, че г-нъ докладчика криво тълкува, като мисли, че оттеглени членове и алинеи могатъ да се вотираатъ. Щомъ се оттегля единъ членъ, или алинея, то не се вотира.

Н. Живковъ: Тѣй като се оттегли алинея в) отъ законопроекта, къмъ допълнение § 19, къмъ която имахъ да говоря, то азъ ще помоля г-на председателътъ — да ни разясни, да ли г-нъ Военный Министръ каза, че е рѣшило Събранието, и дали той добръ е разбралъ въпросътъ; защото, до колкото азъ знамъ, Събранието не се е произнесло върху тая алинея; а той казва, че я оттеглява.

Председателъ: За мене е важно това, че г-нъ Комисарътъ оттегля предложението; по нататъшни мотивировки да търся, не е моя работа.

Ил. Вълчевъ: Менѣ ми се струва, г-да, че съ оттеглянето на забѣлжката отъ страна на г-на Комисара, нѣма какво и да се говори; трѣбва да се прекрати тоя въпросъ и да пристѣпимъ по нататъкъ. (Докладчикъ: Отъ комисията има втора алинея). Колкото за втората алинея, тя е произлязла отъ първата, и щомъ първата се оттегля, сама по себи си ще падне и втората.

Л. Дуковъ: Това, което имахъ да кажъ, предговорившиятъ го исказахъ.

Хр. Конкилевъ: Тѣй като въ (Гласове: въпроса е свършенъ)!

Председателъ: Понеже нѣкои казахъ, защо се давала думата слѣдъ като се оттеглиха двѣтѣ алинеи, менѣ се струва, че тукъ се каза, и се повтори, че се оттегля само първата алинея, а втората не.

Хр. Конкилевъ: Тѣй като въ законопроекта комисията е направила предпочтение на тия ученици, които се учатъ за спидери, азъ мисля, че, ако тоя членъ се приеме отъ Н. Събрание, трѣбва да притуримъ, че и тия младежи, които отиватъ въ Европа за да изучатъ нѣкой занаятъ по индустрията, да приемемъ да се освобождаватъ и тѣ отъ военната повинность до извѣстно врѣме; защото не само спидери ни трѣбватъ; ние имаме нужда и отъ земледѣлци и отъ занаятчи. Заради туй, ако се приеме тоя членъ, предлагамъ да се вземе въ внимание и това нѣщо, защото повтарямъ, намъ ни не трѣбватъ само аптекари, доктори и пр. ами ни трѣбватъ още и занаятчи.

Св. Радовъ: Г-да представители! Именно по това искахъ да възбуда въпросъ, по което каза г-нъ Конкилевъ. Даватъ се правдини на тѣзи ученици, които се учатъ за специалисти, напимѣръ, които ще ставатъ аптекари въ спидериитѣ или болнициѣ. Че имаме нужда отъ такива хора, разбирамъ, но не по-малка нужда имаме и отъ такива, които да учатъ каква да е индустрия, на пимѣръ: имаме нужда отъ хора, които да се учатъ въ земледѣлчески и занаятчийски училища. Ние отворихме едно занаятчийско училище, има 40—50 ученика, дохажда наборъ и викатъ ги да ги зематъ на военна служба. Азъ разбирамъ, че, каквито и да сж ученици, трѣбва да се подчиняватъ на нашитѣ закони; но не знамъ до колко ще бжде умѣстно, до гдѣто не свършатъ курса си да се зематъ на военна служба. Заради това, напълно се съгласявамъ съ г-на Конкилева, да се притуре една забѣлжка подъ буква г, която да казва да се оставя врѣме на тѣзи ученици да си свършватъ курса и тогава да изслужватъ военната повинность.

М-ръ на Финанситѣ: Менѣ ми се чини, че нѣмаше нужда да става такава забѣлжка, защото въ самия законъ е казано, че младежитѣ, които се учатъ въ срѣдни и висши учебни заведения, се освобождаватъ до извѣстно врѣме отъ военный наборъ. Тогава се подразбира, че и онѣзи ученици които се учатъ въ земледѣлчески училища, ще се освобождаватъ; защото, който отива да се учи по вънка въ земледѣлческо училище, не го приематъ, ако не е училъ въ срѣдно учебно заведение.

Председателъ: Г-нъ Шивачевъ има думата.

Славковъ: Азъ имамъ думата.

Председателъ: Преди васъ е г-нъ Шивачевъ.

Шивачевъ: Отъ една страна, като разсѣждаме въпроса, даваме му голѣмо значение, а отъ друга страна го не считаме за нищо. А че допълнението, което се предлага има важность, това е една такава истина, която е доказана и която самъ г-нъ М-ръ не само не може да обори, но и не може да представи никакви мотиви. Тамъ въ 19-й чл. буква б, даватъ се тѣзи правдини, които сж необходими на всички ученици, именно дава имъ се право да се не явяватъ предъ набора, до когато свършатъ училището. Слѣдователно, оттегляването на буква в, отъ страна на г-на комисара, намѣрвамъ твърдѣ умѣстно. Буква г, казва така: (чете) «ученицитѣ отъ спидериитѣ (аптекиитѣ), до гдѣто се учатъ въ тѣхъ, а тѣй сжшо и тѣзи, които учатъ тази специальность въ училището».

До колкото разбрахъ, достоуважаемый нашъ събратъ, г. Славковъ, благоволи да каже тукъ и азъ разбрахъ, че и

тѣзи ученици, които се учатъ за аптекари, сж дѣтца по на 16 до 18 г. и тѣ се ползватъ съ сжщитѣ привилегии. На подобно нѣщо азъ не могъ да се съглася. Тукъ се разбира само за тѣзи, които сж постъпили и трѣбва да свършатъ, само заради тѣхъ се разбира въ алинеята.

А що се касае до това, което г-нъ Конкилевъ каза, ми се чини, че самата буква б въ § 19 напълно обема желанието, което има г-нъ Конкилевъ. Тѣй щото азъ намирамъ, че този въпросъ е доста освѣтленъ и бихъ молилъ Нар. Събрание на основание правото, което ми дава 14 чл. отъ вътрѣшния правилникъ, да се прекратятъ дебатитѣ и да се приеме предложението на комисията, относително втората алинея, именно алинея 2.

Предсѣдателъ: Г-нъ Шивачовъ предлага да се прекратятъ дебатитѣ по този въпросъ. Който е съгласенъ съ това предложение, да си дигне ржката. (Никой не дига). Значи, ще се слѣдва.

Ст. Стамболовъ: Г-да представители, когато Нар. Събрание работи нѣкой законъ, то трѣбва да има предъ видъ и другитѣ закони, за да не направи нѣщо, което да противорѣчи на тѣхъ.

Тукъ, както виждате, внася ни се за разискване единъ законопроектъ за измѣненіенѣкой членове отъ закона за новобранцитѣ. Въ този законопроектъ при разискването му и изучаваніето му, комисията, за да улесни работата на Събранието, намѣрила е за нужно да спомене нѣщо и за онѣзи ученици, които се учятъ за спicers, т. е. да се не зиматъ и тѣ въ войската, до като се учятъ, или до като свършатъ своята специалность. Като обясняваше този пунктъ отъ прибавката, която е направила почитаемата комисия, г-нъ представителъ отъ Горня-Орѣховица каза и показва нѣкои и други членове отъ правилата за устройството на медицинската частъ, отъ които правила излиза, че ученицитѣ, които изучаватъ при аптекиѣ практически своето искусство, за което по-нататъкъ ще учятъ теоретически, тѣ, за да можтъ да се приготвятъ да постъпятъ въ специални училища, по-напредъ трѣбва да иматъ доказателства, че практически сж служили въ нѣкой аптека и че слѣдъ това иматъ право да постъпватъ въ едно такова училище. Сега, щомъ имаме законъ, който имъ дава единъ видъ задължение и послѣ привилегии, то ми се струва, че не можемъ да отхвърлимъ, а непременно трѣбва да се съгласимъ съ забѣлжката на г-на Мирский, т. е. «ученицитѣ въ спicersитѣ, до като се учятъ въ тѣхъ»; защото, щомъ отиватъ да се учятъ аптекарство въ странство, тѣ ще постъпятъ въ висши или срѣдни учебни заведения — но по-

вечето постъпватъ въ висши училищата — и, като постъпятъ въ нѣкое висше или срѣдно учебно заведение, тѣ ще се ползватъ отъ чл. 19, буква б, отъ закона, която буква не се измѣни. Заради туй, като казвамъ, че тази прибавка трѣбва да се приеме и, като виждамъ, че въпроса е доста освѣтленъ, предлагамъ да се прекратятъ дебатитѣ. Само това ще напомня, че трѣбва да се приеме тази алинея съ забѣлжката на г-на Мирский.

Предсѣдателъ: Още веднажъ се предлага да се прекратятъ дебатитѣ. Който не приема да се прекратятъ дебатитѣ, да си дигне ржката. (Никой не дига). Ще дамъ на вотирание алинеята. Тѣй като комисията се съгласи съ направената поправка отъ г-на Мирский, то ще дамъ на вотирание най-напредъ тази бѣлжка така, както е допълнена отъ г-на Мирский, именно въ началото да се каже: «ученицитѣ при аптекиѣ, до дѣто се учятъ въ тѣхъ».

Мирский: Да се прибави и това: «до свършването въ тѣхъ узаконения практически курсъ».

Предсѣдателъ: Послѣ иде предложението на г-на Конкилева: да се освобождаватъ отъ наборъ приврѣменно и онѣзи ученици, които отиватъ задъ граница да изучаватъ занаяти.

М-ръ Каравеловъ: Азъ мисля, че положително не трѣбва да се туря това, което предлага г-нъ Конкилевъ. Въ закона е казано срѣдни и висши учебни заведения, и който отива задъ граница да учи занаяти, той трѣбва да постъпи въ едното или въ другото. За това не трѣбва да се гласува това предложение; защото ако постъпи въ срѣдно или висше учебно заведение, тогава разбира се, ще го освободимъ на общото основание, но, ако отиде да се учи за терзия, тогава не може. И мисля, че не трѣбва да приемаме такова рѣшение, щото онѣзи, които учятъ занаяти, да се освобождаватъ отъ военна повинность.

Предсѣдателъ: Азъ мисля, че Нар. Събрание изслуша и двѣтъ предложения и то може така или инакъ да направи съ тѣзи предложения; заради това не могъ да дамъ думата на г-на Конкилева да говори по този въпросъ. Който не приема алинея 2 за допълнение къмъ § 19, която алинея трѣбва да бѣде в, който не приема тази алинея, както г-нъ Мирский я предложи, да си дигне ржката. (Приема се).

Тогава предложението на г-на Конкилева пада.

Докладчикъ (чете): Замѣнение къмъ § 30. Подъ надзора на общинскитѣ съвѣти, призивнитѣ списъци се съставляватъ: въ градоветѣ отъ махленскитѣ ктетове, а въ селата отъ надлѣжащитѣ членове на общинскитѣ съвѣти.

Комисията го промѣни по слѣдующия начинъ: както въ градоветѣ, тъй и въ селата призивнитѣ списъци се съставляватъ отъ общинскитѣ управления.

Комисаръ Веймаръ: Ничего не имѣю противъ этой поправки.

Задгорски: Г-да представители, азъ мисля, че споредъ редакцията, която г-нъ докладчикъ на почитаемата комисия прочете, като замѣнение на § 30, дохождаме въ противорѣчие съ послѣдующий § 31; защото горѣ казваме, че, исклучително общинскитѣ кметове съставятъ призивнитѣ списъци, а долу, въ § 31, казваме, че околийскитѣ началници отговарятъ за правилността и пълнотата на призивнитѣ списъци.

Азъ мисля, въ такъвъ случай, по-добрѣ би било, понеже сж въ хармония тѣзи два члена, да останатъ тъй сжщо, както си сж, като се каже: призователнитѣ списъци се съставятъ отъ общинскитѣ кметове подъ надзора на окол. началници, и за послѣдствията да отговарятъ, както общинскитѣ управления, тъй и окол. началници.

Докладчикъ: Когато се раздаватъ докладитѣ 3 денье напредъ на г-да представителитѣ има се за цѣль това: да се запознажтъ депутатитѣ съ промѣненіята, които сж на правени въ извѣстенъ законъ. Както се вижда, г-нъ Задгорски не е прочелъ и слѣдующия 31 чл., който промѣнихме. Вие мислите, че се основавате на сжщия членъ и правите тази бѣлѣжка.

Предсѣдателъ: Понеже нѣма никой да иска думата, то Думата има г-нъ Топузановъ.

Топузановъ: Азъ мисля, че вмѣсто общинскитѣ управления трѣбва да се каже общинскитѣ съвѣти, защото общинскитѣ съвѣти трѣбва да съставятъ тѣзи списъци, а не общинскитѣ управления. Защо да накарваме само кмета да изпълнява това нѣщо и само нему да налагаме такава отговорностъ.

Докладчикъ: Това е казано тъй, защото не могатъ постоянно да присѣтствуватъ всичкитѣ членове отъ общинскитѣ съвѣти въ общинскитѣ управления. Туй нѣщо, което трае по цѣль мѣсець, дохаждатъ новобранци, записватъ се имената имъ, а пакъ самитѣ общински управления събиратъ свѣдѣния. Могжтъ ли 10 до 12 души да присѣтствуватъ тамъ постоянно? — Ето защо комисията е приела общинскитѣ управления да съставятъ списъцитѣ, а не общинскитѣ съвѣти.

Конкилевъ: Азъ подкрѣпямъ предложението на г-на Топузанова, като знамъ отъ практика, че кварталнитѣ кметове не сами правятъ списъцитѣ на новобранцитѣ, но просто

съ съвѣта на своята махала. За това и сега не трѣбва сами кметоветѣ да ги съставятъ, но трѣбва общинскитѣ управления съ цѣлия съставъ.

М. Велевъ: Г-да, вамъ е познато отъ общинскитѣ управления, защото членоветѣ му сж занѣти съ земледѣлие и скотоводство, но не могатъ да се намѣрватъ единъ пжть всички да дойджтъ и да направжтъ точенъ списъкъ, а кмета и секретаря му всѣки единъ пжть се намѣрватъ въ общинското управление и получаватъ плата и тия лица могатъ да бжджтъ отговорни, а онѣзи, които се избиратъ отъ народа, тѣ не могатъ да отговарятъ за войницитѣ, които се зиматъ; защото закона казва, ако нѣкой не дойде самичкъ при комисията, която засѣдава 15 дневно, въ набора, ще бжде наказанъ отъ закона за по-вече отъ една година. Ако не отидатъ, ще служжтъ една година по-вече отъ онѣзи, които сж отишли сами, споредъ закона. (Гласове: съгласни, исчерпано е). Заради това комисията предвижда да се не смѣсватъ общинскитѣ уцвления, другъ да отговаря за нхнитѣ отговорности, и заради това онѣзи, които се зематъ солдати, общината да отговаря за онѣзи, които ги зиматъ (Гласове: съгласни); защото трѣбва да отговарятъ онѣзи за избѣгванието на онѣзи, които сж избрани отъ общинскитѣ съвѣти.

Т. Кжрджиевъ: Г-да представители! Въ сега дѣйствующия законъ за новобранцитѣ, както видите, въ § 30, е казано, че призивнитѣ списъци въ всѣки призивенъ участкъ се съставляватъ отъ общинскитѣ съвѣти подъ наблюдението и ржководството на надлѣжнитѣ околийски началници. Въ проекта за измѣнението на тоя членъ, като е предоставено пакъ това на общинскитѣ съвѣти, изоставено е, щото при съставлението на тия списъци да држжтъ контролъ околийскитѣ началници, т. е. най-близката администрация, и почитаемата комисия е приела сжщо, като е прѣдоставила, щото било градскетѣ било селскитѣ призивни списъци да се съставляватъ отъ общинскитѣ управления или съвѣти. Азъ мисля, г-да представители, че остава да се съгласи г-нъ Комисаря, ако предложи, и права предложение да се прибавятъ при това думитѣ «подъ наблюдението на надлѣжнитѣ околийски началници». И това предложение го прави заради туй именно, защото оставятъ се кметоветѣ или общинскитѣ власти безъ контролъ при съставлението на призивнитѣ списъци, и за това потрѣбно е да има при съставянието на спомѣнатитѣ списъци единъ надзоръ отъ страна на най-близкий представителъ на администрацията, т. е. отъ страна на околийски началници.

Заради туй, предлагамъ да се прибави: «подъ наблюдението на надлъжнитѣ околийски началници».

Докладчикъ: Азъ мисля, че това не е нужно да се прибавя, защото предвиждатъ се наказания за тия, които злоупотрѣбляватъ при съставянieto на списъцитѣ, и по-неже тѣ ще да се наказватъ и ще теглятъ глобата или затворътъ заради туй, нѣма нужда да се подчиняватъ и въ тоя случай подъ околийски началници, защото, общинскитѣ управления въ нѣкои случаи стоятъ по високо отъ окол. началници.

М-ръ П. Каравеловъ: Азъ мисля, че не е голѣмо вмѣшательство за общинскитѣ управления, ако ги нагледва човѣкъ, и още мисля, че никакъ не би било злѣ да се съставляватъ призивнитѣ списъци подъ надзора на околийскитѣ началници, защото не трѣба да забравяме, че всяка община е наклонна да дава по-малко данъци, а пакъ тукъ като се касае до най-голѣмия и най-тежкия данѣкъ, именно, като се касае работата до кръвний данѣкъ, трѣба да има нѣкакъвъ надзоръ. Заради това, предложението на г-на Тома Кърджиева бихъ поддрѣпилъ, защото, истинна, че общинскитѣ управления отговарятъ, но трѣба да иматъ надзоръ при съставянieto на тия списъци.

Дуковъ: Азъ мисля, че почитаемата коммисия твърдѣ ясно е опредѣлила тукъ какъ трѣба да ставатъ списъцитѣ и, нѣма нужда да се приеме това предложение, което прави г-нъ Кърджиевъ, като допълнение. Той казва, че съ това шияло да се каже, какво окол. началници правятъ надзоръ. Но тѣ асѣ сѣ задлъжени да правятъ и тѣй тоя надзоръ: сега да се тури това, или да се нетури, все е едно; тѣ трѣба да надзираватъ. Най-сѣтне то е много ясно; причинитѣ сѣ такива, че на всѣкъдѣ нѣма махаленски кметове, и второ, находящитѣ се въ общинскитѣ управления списъци сѣ неточни. Презъ 1883 год. въ всяко общ. управление е имало списъци, но за другата година нѣма, и нѣма кой да гледа, кои тая година сѣ навършили 20-тѣ си години. Всички казватъ, че еди-кой си не е записавъ, и се оплакватъ на приемотелната коммисия; слѣдователно тѣ сами ще испитатъ и, не може да се укрие отъ наборътъ никой. Заради туй, да приемемъ бѣлѣжката на коммисията.

Н. Шивачевъ: Истинна, г-да прѣдставители, както каза г-нъ М-ръ-Президентъ, не можемъ да въобразяваме, че общинскитѣ управления ще бѣждатъ тѣй святи и непогрѣшими, щото нѣма да правятъ никакви погрѣшки. . . (Не се чува. Гласове: по-високо.) Тѣй щото, за по-голѣмо улеснение на работата, необходимо е да се прибави това: «тия призивни списъци се съставляватъ подъ наблюдението

на окол. началникъ,» защото ние знаемъ какво значение има заради селския кметъ окол. началникъ. Заради туй поддрѣжамъ мнѣнието на г-на Т. Кърджиева, щото членътъ да гласи такъ: — както градскитѣ, така и селскитѣ призивни списъци се съставляватъ отъ общинскитѣ управления, подъ наблюдението и назора на окол. началници. — Тѣзи думи се намиратъ въ 30 членъ на стария законъ, и това не е нововведение, но е единъ порядѣкъ, който се дрѣжи и до сега. Ако ли нѣкой отъ г-да прѣдставителитѣ ни представятъ аргументи, които да ни убѣдятъ, че тая практика не е полезна, тогава можемъ да приемемъ противното. Ако ли пакъ се приведе за доказателство, че нѣкъдѣ общинскитѣ управления може-би да сѣ направили злоупотрѣбления, това не е за чудо, защото ние трѣба да знаемъ, че у всичкитѣ хора на свѣта има една наклонность да грѣшатъ; слѣдователно, колкото по-вече хора контролиратъ, толкозъ по добръ е за самото дѣло.

Д-ръ Вачовъ: Незнажъ, г-да, до колко е умѣтна тази забѣлѣжка, която г-нъ Тома Кърджиевъ предлага, и която г-нъ М-ръ-Президентъ поддрѣжа, толкова повече, защото, отъ една страна искаме общинскитѣ управления да сѣ поставени по възможности на самостоятелна почва, а отъ друга ги подчиняваме на единъ околийскій началникъ; искаме отъ тѣхъ отговорность, а позволяваме да имъ се бърва на работитѣ единъ окол. началникъ. Представете си за минута че въ единъ градъ, като София, списъка се съставлява отъ общ. управление, което може би много по високо стои отъ окол. началникъ, а въ сѣщность то е длѣжно да представи тоя списѣкъ на усмотрѣнието на послѣдния. Въ такъвъ случай тукъ трѣбва да се разясни какво се разбира отъ думата «надзоръ». Тая дума, споредъ мене, има голѣмо значение.

М-ръ Каравеловъ: Може би азъ много по-вече бихъ желалъ отъ г-на д-ра Вачова да поддрѣжамъ самоуправлението на общинитѣ, но не виждамъ, че това самоуправление се нарушава, като ще има надъ него надзоръ при съставянieto на призивнитѣ списъци. Азъ могъ да увѣря г-на д-ра Вачова, че всичкитѣ общ. управления не дрѣжатъ даже правилни смѣтки, и въ всичкитѣ общински управления нѣма списъци. (Гласове: вѣрно). Нека ма увѣрятъ че има. Азъ могъ да ви кажъ, че чиновницитѣ по м-ството на финанситѣ по-свѣстно си дрѣжатъ смѣткитѣ. Нека ми кажатъ кои смѣтки сѣ по правилни: тия на общинскитѣ управления, или тия на финансовитѣ. Слѣдователно, като туряме контролъ надъ общинскитѣ управления, за да се вижда какво се върши тамъ, незначъ че съ това имъ бъркаме на

самостоятелността; защото окол. началникъ неше да има право да казва, запиши тоя, или отпиши оня, но той ще има право, като види, че се вършатъ неправилности, да донася на своето началство, че кметоветъ вписали въ списъцитъ хора, които не е трѣбвало да вписватъ, а не вписали ония хора, които е трѣбвало да фигуриратъ въ призивнитъ списъци. Азъ мисля, че това ни най-малко може да се каже вмѣшательство, и не може да побърка на нашето самоуправление. Азъ съмъ напълно убѣденъ, че тъй като смѣтките на общ. управления не сж правилни, то толкозъ по-вече не сж правилни списъцитъ, по които се събиратъ новобранцитъ. Азъ съмъ билъ кметъ, и виждалъ съмъ какъ се съставляватъ тия списъци.

Докладчикъ: Не мож да се съгласи съ г-на М-ра Президента въ туй дѣло казва, че околийскитъ началници трѣбва да бждатъ като надзиратели надъ общ. управления. Ако това е само за цѣль да съобщаватъ на началството си неправилноститъ, то тогазъ и безъ да бжде това нѣщо казано въ забѣлжката, пакъ никой не имъ запрѣщава да рапортиратъ на по-горното си началство за неправилноститъ, които съзиратъ при съставянието на призивнитъ списъци отъ общ. управления. Но щомъ се каже, «подъ надзора», ще рѣче, да виждатъ да ли сж правилни или неправилни списъцитъ, и да взиматъ нуждитъ мѣрки. Въ таквъ случай, върху кметоветъ не остава никаква отговорност, и не може да имъ се наложи какво наказание, а пакъ въ законътъ се предвиждатъ наказания. Заради туй, ние трѣбва да освободимъ общ. управление отъ надзора на околийскитъ началници, особено нашитъ, каквито ги имаме. Колкото пакъ за забѣлжката на г-на Шивачова, ще кажъ, че азъ отъ практика знамъ, защо съ такива дѣйствиа общ. управления сж дошли до положение да нѣматъ никакви смѣтки, но днесъ въ по-вечето кметства се нареджатъ смѣтките, и до година по-вече ще се наредятъ.

Ст. Стамбуловъ: Когато говоримъ за единъ новъ законъ, или като мѣняваме нѣкои членове отъ единъ старъ законъ, трѣбва да имаме предъ видъ — каквъ е билъ стария законъ, защо се той измѣнява; като сравнимъ стария съ новия, трѣбва да се произнесемъ, да ли е нужно да се измѣни стария законъ и, подиръ туй, ако се убѣдимъ, че новия е по-добъръ, тогава да го приемемъ. Сега, тукъ ние имаме единъ законъ, който ни се внесе съ всичкитъ нужни формалности за измѣнение и, второ, законъ, който е въ сила. Ние имаме предъ себе си туй, което ни представя г-нъ Военния Министръ, и ние можемъ да го приемемъ, и да не го приемемъ, но законътъ не можемъ да отхвърлимъ, защото

за да стане това, изисква се и нашата воля и волята на НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО. Като виждаме, че 30 членъ ни предлагатъ да се измѣни така, трѣбва да знаемъ, че Военното м-ство, не по предположение, а може би по други съображения е предоставило на окл. началници контрола надъ общ. управления, при съставянието на призивнитъ списъци, което, менъ ми се струва, достатъчно е умѣстно; защото, азъ мисля, че като е казано, «подъ надзора на окол. началници», съ това не се унищожава самоуправлението на общинитъ. Но казватъ нѣкои, че общин. управления не трѣбва да се надглеждатъ отъ никого. Ако е тъй, тогава не трѣбва да има никаквъ контролъ и върху събиранието на даждията; защото трѣбва да се съгласимъ всички съ туй, че военната повинност е една тегоба отъ най-тежкитъ, единъ данъкъ отъ най-тежкитъ данъци. Първо, че като си даде нѣкой синътъ, загубва една работническа сила, или двѣ работнически рѣцѣ. И второ, че този работникъ се отдѣля отъ баща си, и се туря да живѣй въ казармата и, неговитъ родители не знайтъ какво става съ него. Но освѣнь това, има още други съображения, които правятъ тоя данъкъ доста тежъкъ. Разбира се, всѣки единъ баща и братъ. желалъ би, щото неговия родственникъ да мине тая горчива чаша и да се освободи отъ тази тегоба, и не смѣе да обвинява никого, нито общ. управление, нито окол. началникъ. Но азъ не знамъ, да ли Нар. Събрание не трѣбва да се позаинтересува въ тоя въпросъ, че тази тегоба, като е държавна, то непрѣменно при съставянието на призивнитъ списъци, трѣбва да гледа и окото на правителството, защото цѣлата държава се интересува да бжде тоя данъкъ равномерно и справедливо распределенъ между населението, и за цѣлата държава е загуба, ако единъ солдатинъ избѣгне неправилно тази повинност. Даже, ако хилядо души се искатъ, а додѣтъ 15 хиляди души, и отъ тѣзи 15 хиляди души се отклони единъ отъ наборътъ, то пакъ държавата страда; защото, на неговото мѣсто ще се вземе другъ, който не би трѣбвало да се вземе и, заради това, когато се правятъ закони, стрѣматъ се хората, щото въ тия закони да блѣщи висша справедливостъ и, най-сетнѣ, възможна справедливостъ; заради туй именно се правятъ закони.

Сега, представете си, г-да, че правителството се нуждае да знае, колко младежи има, които сж навършили 21-та си година, и представете си, че тѣзи списъци се изискуватъ въ едно извѣстно врѣме, за да може, на основание на тѣзи събрани данни, да рѣши правителството, колко души сж потребни за войници, и сега не трѣбва ли да се даде право на околийскитъ началници да се обръщатъ къмъ кмета, и

да му кажат: г-нъ кмете, до 1-ий септемврий, или до 1-й августъ, трѣбва да проводите списъка за младежитѣ, които сж навършили 21-та си година. А, не бива и това, защото се нарушавало общинското самоуправление. И тогава, ако въ тоя случай се нарушава общ. самоуправление, тогазъ питамъ — какво трѣбва да бѣде общ. самоуправление? — Общ. самоуправление трѣбва да бѣде вѣлно независимо въ общинскитѣ си работи, но тамъ гдѣто се коснуватъ интереситѣ на цѣлата държава, тамъ и правителството трѣбва да има своя контролъ. Защото и правителството не е отдѣлно тѣло отъ общината, не е чуждо за общината, нѣ то е върхов. началство на народа, и заради туй то трѣбва да бѣде бдителъ надъ държавнитѣ интереси. Разбирамъ да се страхуваме и да запазваме общинскитѣ управления отъ околото на правителството, т. е. отъ окол. началници, но това може да бѣде само тогава, ако правителството бѣше чуждо, и, ако да имахме интереси, които да криемъ отъ централното управление; но въ една конституционна държава, като нашата, гдѣто има народно представителство и Държавенъ Глава, и гдѣто се управляватъ всичкитѣ държавни работи подъ единъ контролъ, мене ми се чини, за такива мѣста не може да има никакъвъ страхъ, и непрѣменно като е правителството висше изражение на народната воля, то въ тѣзи работи трѣбва да има околото си и надъ тѣхъ. Правителството трѣбва да знае, да ли всяко общ. управление изпълнява законитѣ. Всяко общ. управление донася ли на началството вѣрни свѣдѣния, било по списъцитѣ, било по други държавни нужди.

Сега, ако да бѣхъ ни предложили така, че правителството има право, щото да контролира бюджета на общината и да ѝ не позволява хиляда или 2 хиляди лева за извѣстни общински нужди, а само 500 лева, наприм., тогава съ пълно право щѣхме да кажемъ на правителството, — това не е твоя работа, — защото ние ще си правимъ пѣтища, ние ще си правимъ чюшми, ние ще си правимъ градини, и пр. Но тукъ не е тѣй. Тукъ правителството се интересува за единъ държавенъ данѣкъ, и както казахъ и по-горѣ, най-тежкий данѣкъ; и, заради туй, азъ мисля, че бѣлѣжката на г-на Тома Кжрджиева е доста умѣтна, и че, страхътъ на г-на докладчика, че щяло съ туй да се наруши общинското самоуправление, е по-вече отъ въображаемъ, и заради туй по-хубаво ще бѣде да се турятъ думитѣ: — «подъ наблюдението на окол. началници».

М-ръ Славейковъ: Повечето отъ мотивитѣ, които трѣбваше да поддържи г-нъ Кжрджиевъ, за да се вмѣстятъ тѣзи думи, искаха ги г-да представителитѣ, но има още много мотиви, г-да, които самата практика е оказала, и по които

трѣбва да се остави, по крайней-мѣрѣ, както и отъ преди, да ставатъ списъцитѣ «подъ надзора», и само да се отмахне думата «ржководство». Тукъ не е нужда да говоримъ какви сж нашитѣ общински управления и околийски началници; и едниѣ и другитѣ могатъ да купатъ, но представете си че ще стане нужда общинскитѣ управления да се отправятъ да питатъ за нѣщо, до кого ще се отнесатъ тѣ, до Военните ли М-во или до Вътрѣшнитѣ Дѣла, до кого ще се допитватъ правилни или неправилни сж станжали списъцитѣ. На практиката има такива причини, които ни заставятъ сега, за нѣкоя година, списъцитѣ да ставатъ подъ наблюдение на околийскитѣ началници. Азъ го говоря това споредъ онитѣ отъ малкото врѣме, презъ което съмъ ималъ да практикувамъ че за всичкитѣ тѣзи нѣща съмъ се отнесалъ и искалъ свѣдения отъ околийскитѣ началници и ако трѣбваше да се отнесемъ до общинскитѣ управления, то щеше да бѣде нескончаемо. Заради туй, воля ваша, но нѣмамъ нищо ако туримъ щото списъцитѣ да ставатъ подъ надзора отъ страна на околийскитѣ началници, защото за да стане всичко законно, и да можемъ да искаме обяснения, не можемъ да го търсимъ отъ друго мѣсто, освѣнъ отъ околийскитѣ началници. Заради туй съмъ на мнѣние и тоже поддържамъ предложението на г-на Кжрджиева, за да ставатъ списъцитѣ подъ наблюдение на околийскитѣ началници.

Илия Вълчевъ: Господа представители! Г-нъ Каравеловъ искаше една истина, относително смѣткитѣ на общинскитѣ съвѣти, но за това нѣщо не трѣбва ни най-малко да допускаме че нашитѣ общински съвѣти или управления сж виновни въ това нѣщо; защото вий сами знаете, че именно отъ тогазъ се въведе хаосъ въ нашитѣ общини и общински управления, отъ когато се създаде новиятъ общински законъ. . . (Председателъ: моля г-на Вълчева, да не се отдалечава отъ предмѣта). Азъ ще отговоря. Само отъ новиятъ законъ, който се създаде отъ извѣстний «Държавенъ Съвѣтъ» се въведе тоя хаосъ въ тия общински управления. . . (Шивачевъ: лъжа е това) Истина е (Шивачевъ: не не истина) (Председателъ: моля г-на Шивачева да не прекъсва оратора) Това колкого за ония, които се интересуватъ да знайтъ, какъвъ хаосъ е въвелъ въ общинскитѣ управления законътъ за общинитѣ, изработенъ отъ Държавния Съвѣтъ. Азъ ще отидѣ по-нататѣкъ да кажа, че не съмъ противенъ да има контролъ при съставянето на призивнитѣ списъци, но ми се струва, г-да, че нито единъ отъ насъ не може да се съгласи така да стане това, както се предлага отъ г-на Тома Кжрджиева. Може да се допуска до една степенъ, както искаше г-нъ Каравеловъ, но ето азъ

на какво съм мнѣние. Азъ съмъ на мнѣние да се даде на околийскитѣ началници право, но да се каже: «Списъцитѣ се съставляватъ отъ общинскитѣ управления, градски и селски, отъ които списъци завѣрени преписи своевременно се испращатъ на околийскитѣ началници; послѣднитѣ ще ги провѣрватъ и ако има направено опущение ще съобщаватъ на своето началство». Инакъ да допуснемъ щото подъ надзора на околийскитѣ началници да се съставляватъ призивнитѣ списъци, ми се струва, че ний ще допуснемъ околийскитѣ началници да се намѣсватъ въ независимостта на нашитѣ общински управления, когато, ако сега го има това нѣщо ний трѣбва отъ день на день да го изхвърлимъ.

Защото ако земемъ закона за окръжнитѣ управители, който днесъ е въ дѣйствиe, съ тоя законъ самостоятелността на общинскитѣ управления се е отнела. Заради това азъ съмъ на мнѣние да разбираме членътъ така: «Призивнитѣ списъци се съставляватъ отъ общинскитѣ управления, градски и селски, отъ които списъци завѣрени преписи се испращатъ на околийскитѣ началникъ, — комуто никой не пречи да види, — ако намѣри нѣкаква неправилностъ, да съобщи на началството си». И така въпроса се разрѣшава; защото инакъ има, г-да, случаи, и азъ могъ да ви покажъ на много мѣста, гдѣто околийскитѣ началници сж направили страшни злоупотрѣбения при съставянието на тия списъци. Ако вий видяхте тия злоупотрѣбения, ако вий бѣхте видѣли тѣзи случаи, бихте погледнали съ най-големо съжаление на този жаленъ фактъ. Азъ бихъ ви представилъ, г-да представители, за примѣръ бившии Самоков. окол. начал. нѣкой си Тома Пантелеевъ, който съ своятъ произволъ е освободилъ хора, които сж били длъжни да постѣпнатъ въ войската, а какъ е могълъ да ги освободи? — Освободилъ ги е, защото той е ималъ власт да прави надзоръ при съставянието на списъцитѣ.

Заради туй, моля ви, г-да представители, въ интереса на военната служба да приемете, както азъ разбирамъ члена, защото така се постига цѣльта отъ една страна, а отъ друга се запазва самостоятелността на нашитѣ общински управления.

Никола Мановъ: Г-да представители, настоявахъ нѣколко отъ предговорившиятъ г-да оратори, да приемемъ редакцията на въпросниятъ членъ, като приемемъ и думитѣ: «подъ надзора на околийскитѣ началници», т. е. да упражнява околийския началникъ такъвъ надзоръ, какъвто искаше и какъвто изложи г-нъ Стамбуловъ, нашъ уважаемъ председателъ, въ своята рѣчь. Може и да бждатъ записани тѣзи думи въ члена, за който настояватъ нѣкои; но азъ съмъ

противъ прередакуванието на тоя членъ за да му се даде смисълъ, щото околийскитѣ началници да иматъ право да правятъ надзоръ, а за другото не съмъ противъ за да се избѣгнатъ злоупотрѣбленията.

Вий чухте, г-да, г-на Стамболова твърдѣ ясно да обясни, че важността на военната служба, и послѣ самитѣ интереси на държавата се повреждатъ, ако избѣгне само единъ, който трѣбва да се земе, а се не земе. Азъ имамъ фактъ, г-да, че до сега като списъцитѣ сж били съставяни подъ прямия надзоръ на околийскитѣ началници, ставали сж грамадни злоупотрѣбения. Азъ ви увѣрявамъ, че миналата година въ Самоковъ половина подлежащи младежи на наборъ не бѣха записани въ призивнитѣ списъци; околийското управление трѣбва да е способствувало за тѣхното укриване, а че послѣ като излѣзе работата на явѣ докараха се 50 и нѣколко души и съ това се доказа контрола, който е вършилъ околийския началникъ. Азъ ви казвамъ, че отъ цѣли села, отъ които трѣбваше да се явятъ по 50 души новобранци, явиха се само по 2 до 5 души, а като дойдоха новобранци въ комисията, какво стана? — Захванаха по между си да се клеветятъ, че еди-кой не билъ записанъ, еди-кой билъ скритъ, други пакъ записани по-млади и между това клеветение излѣзе, че повече отъ 50 души не били записани, околийскиятъ началникъ ги е освободилъ съвършено. Е, моля ви, г-да представители, такъвъ ли контролъ искаме? Ако станѣха подробни изслѣдвания, можахъ да дойдъ днесъ да ви докажъ, че тѣ сж били откупени. Вий трѣбва да знаете оная личностъ въ Самоковъ, подъ чийто строгъ надзоръ сж се откупили много младежи и въ нѣкои села бѣха селянитѣ възнегодували отъ тѣзи постѣпки на околийския началникъ, Тома Пантелеевъ, но като надзора бѣ повѣренъ нему, то нѣмаше какво да направятъ. Отъ една страна, той така рѣшаваше, а отъ друга, като му съчувствуваха по-горнитѣ, работата бѣ свършена и естествено, че всичкитѣ оплаквания на населението останаха безъ послѣдствие, а пакъ Тома Пантелеевъ си напълни кесията; а че станаха злоупотрѣбения въ набора, това се знае като двѣ и двѣ — четири. Е, моля ви се, г-да представители, да оставимъ ли пакъ и отъ сега нататъкъ да се контролиратъ така призивнитѣ списъци? Да оставимъ пакъ такъвъ надзоръ на най-важнитѣ нѣща? — Ми се чини че не трѣбва. Имаме кметъ, имаме и общински управления, имаме и общински съвѣти, и ми се чини, ако искаме да гарантираме колко-годѣ правилността на призивнитѣ списъци, може да стане друго нѣщо, могатъ кметоветѣ да съставляватъ списъци, но да гарантира цѣла община за тѣх-

ната правилност и за да бжде това така, призивнитѣ списъци да носятъ подписитѣ на всичкитѣ членове отъ общината и тогава ще имаме по-голяма гаранция за правилността на призивнитѣ списъци, защото тукъ е много важна работата. Тукъ се касае въпроса до кръвниятъ данъкъ и само тукъ трѣбва да нѣма никаква несправедливостъ. И заради това азъ съмъ на мнѣние, г-да представители, ако искате да се гарантира правилността на тѣзи списъци да се прередактира члена въ такава смисълъ: «общинското управление да съставлява списъка, но тоя списъкъ да бжде прегледанъ и подписанъ отъ всичкитѣ членове на общината». Отъ цѣла община трѣбва да бжде подписанъ. Азъ имамъ да отговоря още на едно нѣщо. Г-нъ Стамболовъ каза, че въ представения законопроектъ може да се е испуснало туй, или М-вото може да е испуснало това, което се касае за надзора. Но азъ мисля, че когато се представи законопроектъ, че когато се представи нѣщо, което ще заеме мѣсто на единъ законъ, не може да се допусне никакво упущение, и не вѣрвамъ, че е станало нѣкакво упущение отъ Военното М-во, при редактиранieto на тоя членъ, както каза г-нъ Стамболовъ. Заради туй съмъ на мнѣние, тѣй да се приеме редакцията на тоя членъ.

М-ръ Славейковъ: Неотказвамъ, че сж ставали злоупотребления, тѣй да кажъ, отъ околийскитѣ началници, нека положимъ отъ двама отъ трима, но сега ако отхвърлимъ надзора или наблюдението, сигурни ли сме, че общинскитѣ управления нѣма да правятъ тѣзи злоупотребления. Ако е направилъ злоупотребления окол. началникъ въ Самоковъ, той ги е направилъ съ общинското управление заедно. Самъ той не би могълъ да направи тия злоупотребления никога. Зарадъ туй съмъ на мнѣние, че съ туй нѣма да допуснемъ, нито ще направимъ вмѣшательство въ общинското самоуправление, ако туримъ тозъ членъ. Кой нежелаетъ самоуправлението; нъ за нѣколко врѣме, както за околийски началници, тѣй и въ общинскитѣ управления ще хромиме, защото като се мжчиме отъ една страна да отмахнемъ злоупотребленията отъ страна на окол. началници, ще ги въдворимъ въ общинскитѣ управления, и тамъ е по-мжчно да се упражнява надзорътъ, тѣй щото предварително като се контролиратъ списъцитѣ, по-лесно можемъ да бждемъ увѣрени, че нѣма да ставатъ злоупотребления. Зарадъ туй, ако мислите, че съ туй ще се наруши самоуправлението на общинитѣ, то да махнемъ съвършено окол. началници. Защо ни сж околийски началници, като имаме общинско самоуправление. Но азъ мисля, че околийскитѣ началници сж тоже нуждни за сигурността на общинското самоуправление. А че най-сетнѣ,

каквото и да направимъ, ще става пакъ това, което става и сега, защото злоупотребления ще има, додѣто има и чловѣци на свѣта. Зарадъ туй неналѣгамъ повече да се приложи това, но ако се приложи, въ него нѣма нищо противъ общинското самоуправление, нито пакъ за населението ще има нѣкаква загуба.

Докладчикъ: По стария законъ, списъцитѣ се съставляватъ подъ надзора на околийскитѣ началници. Въ проекта за измѣненията се исхвърля тозъ надзоръ и се оставя отговорността на общинскитѣ съвѣти. Слѣдователно, самото Военно Министерство, види се, като е срѣцнало много злоупотребления, само се е убѣдило, че трѣбва да се остави на общинитѣ тозъ надзоръ. Това е споредъ самия законпроектъ, комисията не е направила нищо, освѣтъ, че е прередактирала тозъ членъ, безъ да опредѣлява подъ чий надзоръ, защото сами общинскитѣ управления съставляватъ списъцитѣ. Сега, ако би да се приеме предложението на г-на Манова, споредъ което списъцитѣ трѣбва да се подписватъ отъ всичкитѣ членове на общинскитѣ съвѣти, то азъ бихъ редактиралъ членътъ така: «както градскитѣ, тѣй и селскитѣ списъци се съставляватъ отъ общинското управление; тѣзи списъци се прегледватъ и подписватъ отъ всичкитѣ членове на общинскитѣ съвѣти».

Св. Радовъ: Доста много се говори по тоя въпросъ и азъ ще кажъ нѣколко думи само. Още при съставлението на списъцитѣ, ще се произведжтъ прения между населението, на пр. ще каже нѣкой, защо моя синъ е записанъ а еди чий не е записанъ и тѣзи прения и оплаквания ще отидатъ първо, дѣ? — Ще отиджтъ на окол. управление, преди да се повикатъ новобранцитѣ на опредѣленото врѣме и да се зематъ на служба. Сега ако не споменеме нищо тукъ въ законътъ за околийскитѣ началници, т. е. че тѣ трѣбва да надзираватъ при съставлението на списъцитѣ, тогава, ако нѣкой отиде да се оплаче за синътъ си, че неправилно го записали въ списъка, може ли окол. началникъ да вземе въ внимание просбата на тоя човѣкъ? Споредъ мене, съвършено нѣма да я вземе въ внимание, защото ще каже: г-не, азъ нѣмамъ право да се мѣся въ тия работи, защото закона не ми позволява. Заради туй, за да се отбѣгнатъ тия неудобства, които ще послѣдватъ, ако приемемъ така членътъ, или както го предлага комисията, ми се струва, нѣма да направимъ злѣ, и нѣма да сгрѣшимъ толкозъ, ако приемемъ предложението на г-на Кжрджиева: «околийскитѣ началници да иматъ право да надзираватъ при съставлението на списъцитѣ;» а по нататѣкъ да се говори по това нѣщо, мисля е излишно.

М-ръ Каравеловъ: Пакъ ще повторѣжъ, г-да, именно онова, което каза г-нъ Стамболовъ, че военната тегоба е единъ данѣкъ, и като данѣкъ държавенъ, правителството е постоянно заинтересувано, и то трѣбва да знае какъ се исплаща тоя данѣкъ. Вие сами знаете, и нѣколко пѣти тукъ се говори, че десѣтъка, когато се преобрѣщашъ въ парично даждие, ставали страшни несправедливости, защото, едни плащали 3 и 4 пѣти по-вече, отъ колкото други. Да; това го знаемъ и ние. Но защо става така? То е станало защото едни общини бѣхъ честни въ даденитѣ отъ тѣхъ свѣдѣния, а други общини дадохъ лъжливи свѣдѣния за десѣтъка. Много общини показахъ, колко десѣтъкъ сѣ имали презъ миналитѣ години, а пакъ други скрихъ. Трѣбва да се говори право; тукъ нѣма да се лъжимъ, не сме дошли да се лъжимъ, но сме дошли да се разяснимъ. Въ натура давания десѣтъкъ послѣ като се преобрѣна на даждие въ пари, честнитѣ общини продължаватъ да плащатъ 2 и 3 пѣти по-вече, отъ колкото плащатъ ония, които излъгахъ. И знаете ли, че всичко това е станало, понеже не е имало надзоръ. Заради това, азъ мисля, че въ случай, когато нѣма надзоръ при съставлението на списѣцитѣ, една община може да ви представи такъвъ списѣкъ, че, ако е имало въ селото 3 души да подлѣжатъ на наборъ, може самата община да не внесе ни одного въ списѣка; комисията ще чака, и нѣма никой да се яви. Ще отиде може би нѣкой предъ комисията, и ще каже за тия неправилности, но нищо не може да имъ се направи; щомъ е отговорна общината, тя ще покрие всичко и въ такъвъ случай, щомъ оплакванията не отиватъ чрезъ околийския началникъ, не може да направи нищо и министрътъ. Ако дойдѣтъ такива оплаквания до мене, и азъ ако съмъ министръ, ще кажъ, — това не е моя работа. Значи, всѣкакъвъ контролъ се прекращава. Защото, щомъ не допуснемъ на първата инстанция да прѣтѣрява правилността, не зная, какъ оплакванията ще могатъ да намѣрятъ отзивъ въ по-горната инстанция. И азъ съмъ на мнѣние, че щомъ приемемъ това нѣщо, ни едно оплакване до м-ството не ще може да има нито пакъ ще си има мѣстото. Азъ питамъ, на какво основание министрътъ ще пише на общината за тая неправилностъ? — на какво основание ще пише министрътъ на тая послѣдняя инстанция? — Но иначе, — ако се тури това, тогава ще може да пише, защото, ако най-първата инстанция има право за контролиране, то ще има сѣщото право и окр. управителъта и министрътъ. Положително не е възможно да има разлика мѣжду разнитѣ инстанции на администрацията, и

отъ това излиза, щомъ вие откажете да се контролиратъ списѣцитѣ отъ окол. началници, отказвате правото и на министрътъ, и въ такъвъ случай, никакви оплаквания не могатъ да бѣдѣтъ. Азъ съмъ убѣденъ, че, ако приемемъ това, и ако дойдемъ до година тукъ, вие сами ще предложите да се отмѣни това; защото ще видите, че повечето села и градове ще внесѣтъ въ списѣцитѣ много такива младежи, които не трѣбаше да се внесѣтъ, и разбира се, комисията ще ги изключи отъ набора, и не ще може да ги не изключи, защото общинитѣ ще вписватъ въ призивнитѣ списѣци хора къпави, кѣси, и страдающи отъ нѣкои болѣсти. И сега, когато има надзоръ, ние пакъ слушаеме всѣки день, че ставатъ злоупотрѣбления, така щото азъ мисля, че надзора, като наблюдение, не е никакво вмѣшательство въ общ. управление, и не можемъ ние да оставимъ общ. управления безконтролно, когато работата се касае до свѣдѣния по държавни данѣци, а така сѣщо бихъ желалъ и за напредъ да се контролиратъ, толкозъ по-вече за тая тегоба, която се нарича крѣвенъ данѣкъ.

Д. Мишевъ: Г-да представители! Тука се повдига въпросъ: да ли призивнитѣ списѣци, които ще се съставляватъ отъ общинитѣ, трѣбва да се съставляватъ подъ контрола на окол. началници или подъ тѣхното наблюдение. Този въпросъ се подига съ цѣлъ да се избѣгватъ опущенията или злоупотрѣбленията, които често правѣтъ общинитѣ. Споредъ мене било подъ контрола, било подъ наблюдението на окол. началници, то е все едно: това значи да се подчинятъ общинитѣ въ този случай подъ окол. началници. Този контролъ надъ общинитѣ е равносиленъ съ посѣганието върху общинското самоуправление, което самоуправление е гарантирано отъ самия нашъ основенъ законъ. Ако е въпросъ за контролъ надъ общинитѣ, азъ мисля, че този контролъ най-добрѣ ще упражняватъ самитѣ членове на общинитѣ. Всѣко опущение или злоупотрѣбление на общинитѣ не остава незабѣлѣжено отъ самитѣ членове на общината. Всѣка година, когато става наборъ, само населението дохожда и заявява, че синѣтъ на тогова и тогова не е записанъ, че таково или онаково опущение е направено; комисията, взема въ внимание всичкитѣ тия заявления, повиква указанитѣ лица и ги преглежда. Така щото, ако искаме да установимъ контролъ надъ призивнитѣ списѣци, то най-добрий контролъ е контрола на самитѣ членове на общинитѣ. Че такъвъ единъ контролъ може да се оправдае, не трѣбва доказателства: щомъ стане и най-малко опущение даже отъ самата комисия, всѣки се отправя телеграфически до министерството

съ заявление. Най-послѣ призивнитѣ списъци, които се съставляватъ по чл. 36 на дѣйствующия сега законъ за наборитѣ, се залѣпватъ по улицитѣ на всѣка община и всѣки членъ на общината може да отива и да гледа: кои сж записани за подлежащи на наборъ и кои не. Даже закона дава срокъ единъ мѣсецъ врѣме до наборитѣ отъ какъ се залѣпнѣтъ списъцитѣ, и всѣки членъ може, — като знае кои подлежатъ на наборъ и кои не, кои подлежащи не сж вписани, — може, казвамъ, да отиде и да заяви да се впишѣтъ. Ако не ще да заяви на кмета, може да заяви на самата наборна коммисия. Щомъ единъ кметъ не е забѣлѣжилъ умишлено нѣкои лица въ списъцитѣ, призивната коммисия може да го тегли подъ отговорностъ. Въ заключение ще кажж, че азъ по принципъ съмъ противъ всѣки контролъ надъ общинскитѣ управления. Ако сегашнитѣ окол. началници не сж въ положението, въ което трѣбва да бждѣтъ, то може тѣхния съставъ да се измѣни, нѣ и въ такъвъ случай не мож да допустѣмъ подчинението на общинитѣ подъ тѣхъ. Не, на всѣки начинъ общинитѣ трѣбва да бждѣтъ независими. Не можете да си представите сега въ какво унижение сж дошли общинскитѣ управления, когато единъ окол. началникъ може да прави всичко въ една община. За това не трѣбва да се допустѣне ок. началници да се мѣсѣтъ въ съставлението на призивнитѣ списъци отъ общинитѣ. Ако ставатъ злоупотрѣбления, самитѣ членове на общинитѣ явяватъ всѣко злоупотрѣбление. Може да се твърди, че повечето злоупотрѣбления и оневправдания по наборитѣ до сега сж се вършили отъ окол. началници. За това има факти.

Насалевски: Г-да представители! Тукъ се разисква въпросътъ по набора. Азъ като живѣѣмъ въ народа, въ населението, както и много има такива представители, не мож да приемж такъвъ контролъ, защото ставали злоупотрѣбления. Може да сж ставали злоупотрѣбления напредъ, защото народътъ още не знаеше рѣдътъ, но днесъ общинитѣ знаятъ, на и самитѣ младежи подлежащи на наборъ отиватъ и обявяватъ, кои не сж записани, които тѣ знаятъ. Ако нѣкои отъ тѣхъ сж въ Сърбия, нѣма ли такъвъ законъ за да ги докаратъ, защото сами нѣма да дойдѣтъ. Да не се страхуваме и отъ контрола на окол. началници. Отъ тамъ дохождатъ распорѣждания на общинитѣ за да се приготвятъ списъцитѣ, ако се направи нѣкому ифтира, може да представи на надлѣжното началство. Но когато се направи списъкъ отъ общината и моя синъ е писанъ и го нѣма тука, да се принуди отъ правителството да се докара, защото

така много младежи можѣтъ да се доведѣтъ отъ странство, за да не избѣгнѣтъ наборътъ. Колкото до това, че общинитѣ сами ще правятъ злоупотрѣбления, че одного щѣли пишѣтъ, а друго не, то е нищо. Кметътъ отговаря за това, и такъво нѣщо не може да се укрѣе, понеже днесъ самитѣ младежи единъ други се искаватъ. Само за тия искавани като незаписани, па се намиратъ по странство — съ тѣ какво ще прави? Такива сж повече чорбаджийски и чиновнически синове, такива младежи повече не се взематъ. За това трѣбва да гледаме съ тѣя какво ще става, а съ другитѣ е лесно.

Мирский: Г-да представители! Много криво мислѣтъ нѣкои, че общинскитѣ управления не търпѣли контролъ. Най-голѣмото общинско самоуправление трѣбва да има контролтъ на правителството. Азъ съмъ на това мнѣние. Задачата на правителството, гдѣто сжествува истинско самоуправление е такъва, не да казва: не трѣбва да се върши това и това; обаче то има право да пита винаги, защо е направено това и това. И тѣѣ, въпросътъ ми се струва е повече отъ ясенъ, а понеже тамъ редакцията плаши нѣкои г-да, то азъ, за да се избѣгне всѣко двоумѣние, ще предложж и моля почитаемото Нар. Събрание да приеме слѣдующата редакция на тоя параграфъ: «Призователнитѣ списъци се съставляватъ отъ общинскитѣ управления, провѣрватъ се и се подписватъ отъ общинскитѣ съвѣти и се преглеждатъ за тѣхната пълнота отъ надлѣжния околийски началникъ». Колкото се отнася до контрола да ли има злоупотрѣбления въ списъцитѣ, то не само членоветѣ на общинитѣ и съвѣтитѣ, но и всички граждани иматъ право, което имъ се дава и отъ 38 чл. на закона, презъ тритѣ недѣли, въ които стоятъ залѣпени списъцитѣ, да забѣлѣжватъ и заявяватъ, кои сж писани и кои не. Съ редакцията, която азъ предлагамъ всички ще се удовлетворите: списъцитѣ ще се съставляватъ отъ тѣя, които иматъ възможностъ; ще се провѣрватъ отъ най-голѣмия отговорникъ-общинския съвѣтъ; послѣ ще ги скрѣпява окол. началникъ, като ги прегледа, да ли сж пълни или не. Азъ моля Нар. Събрание да приеме тая редакция.

Н. Живковъ! Струва ми се, г-да представители, че се уморихме съ тоя въпросъ. Азъ щѣхъ да се откажж да говорѣмъ, можѣхъ да оттегля думата си, ако не бѣше въпросътъ да се видимъ черни ли сме или бѣли. Много се говори за това, какъ да се опредѣлятъ отношенията на окол. началници спрямо общинскитѣ управления, чухме да се говори, че на нашитѣ общински управления не трѣбва да се повѣ-

риватъ такива работи, безъ контролъ отъ страна на окол. начальници, защото, напомнима ни, че военнитѣ набори били тежки, ставали такива и такива нѣща. Всичко това, г-да, е хубаво. Но трѣбва да си припомнимъ, че тия общини колко свещени ги считаме, когато произвождатъ изборитѣ на народнитѣ представители. Когато ние ги вѣрваме за тия свещени работи, тогава какво остава да се мисли за съставленieto на призивнитѣ списъци. Само това да си припомнимъ, г-да представители, че тѣ, общ. управления, защото сѣ по изборъ, иматъ повече довѣрието на народа. Не казвамъ, че чиновницитѣ, другитѣ, сѣ безчестни, но искамъ да ви припомнимъ, че ония иматъ повече довѣрието на народа. Тѣхъ не можемъ прочее да поставимъ по-долѣ отъ окол. начальници. Добрѣ знаете, г-да представители, когато говорихме за общинитѣ, за общинскитѣ управления, че тѣ не трѣбва да сѣ подъ влиянието на министерството; чудно ще бѣде сега, казвамъ, когато настоявахме, че министрътъ не може да се мѣси въ общинитѣ, пакъ до ги туриме подъ контрола на окол. начальници. Отъ страната на окол. началникъ могатъ да се пропустнатъ нѣкои момци, като вземе 10-на пола, а инакъ, ако се вземе нѣкому малкий братъ, ще претендира, защо да не се вземе и другий. Така щото сѣ окол. начальници все тъй ще става. За това не трѣбва да дадемъ текъвъ контролъ на окол. начальници надъ общ. управления. Общ. управления не могатъ да скриватъ войницитѣ. Ама окол. начальници трѣбвало да преглеждатъ списъцитѣ. Добрѣ, администрацията нека предвижда това въ своитѣ правилници. Трѣбва тукъ да се знае, че цѣлий общински съвѣтъ контролира, съставлява списъцитѣ: кметътъ, помощницитѣ, писаритѣ, цѣлото управление сѣ, една рѣчь, отговаря. Ако не бѣше тъй, тогава бихъ се съгласилъ да се предостави контролъ и на окол. началникъ. Така като е, трѣбва да оставимъ свобода на нашитѣ общ. управления. Ще поменъ, че може би военното вѣдомство да не е съгледало това какъ става. Това не може да се каже. Ако имаше кой повече да настоява върху тоя редъ, то най-много трѣбваше да настоява военното вѣдомство, именно, да остави общинскитѣ членове подъ надзора на окол. началникъ, даже да прибави още 10 души жандарми; защото, то се повече интересува да има повече войници. Отъ сега обаче виждаме, че 30 члена отъ първия законъ се отхвърля, та въ внесенния законопроектъ самото това вѣдомство измѣнява тоя членъ, като иска да

Председателъ: С. Стамболовъ.

Секретари:

И. Лукановъ.
А. Ташикмановъ.
Д. Мишевъ.
Н. Живковъ.
Т. Кърджиевъ.
Ф. Симиловъ.
И. Славейковъ.
Д-ръ Д. Вачовъ.
З. Градинаровъ.
И. Касабовъ.

се разшири самостоятелността на общинскитѣ управления. Тукъ се казва общинско управление. Комисия не е могла да скончи тѣжкоститѣ . . . (Смѣхъ), общинскитѣ съвѣтъ и общинско управление не е могла тя да разбере сѣ каква сѣ разлика. Общинско управление е кметътъ, общински съвѣтъ е общината. Отъ военното вѣдомство много хубаво се представлява работата. Защо казваме ние, че трѣбва окол. начальници да иматъ контролъ надъ общинитѣ? Ако бѣше добро това, да се представаше отъ министерството, та да го приемъ. Само то ни представлява тукъ нѣщо въ полза на свободата на общ. управления, пакъ ние искаме да го отхвърлимъ. (Смѣхъ). За това както се редактира отъ комисията послѣдний тоя членъ, да го приемемъ, за да не заставимъ нашитѣ общински управления, да ни кажатъ: пакъ ни оставихте надъ главитѣ жандарми . . . Именно ние сме увѣрени, че нашитѣ общини по изборъ сѣ честни и почтени; тогава ако имъ поставимъ контролъ, тогава какъ можемъ да кажемъ, че сѣ такива управления? За това азъ мисля да се приеме членътъ както е редактиранъ отъ комисията. Като мисля, че въпросътъ е исчерпанъ, предлагамъ да се прекратятъ разискванията. (Гласове: исчерпанъ! Други: да се говори?)

Председателъ: Имайте търпѣние, ще се исцѣлни предписанието на правилника. Г-нъ Н. Живковъ предлага да се прекрати въпросътъ; които не одобряватъ това предложение да си дигнатъ рѣжа. (Меншинство). Моля г. докладчика да прочете параграфътъ още веднажъ. (Докладъ го прочита) . . .

Коммисаръ Веймарнъ: Я казалъ уже, что не имѣю ничего противъ предложенія комисіи.

Председателъ: Понеже г-нъ Коммисаръ се съгласи съ редакцията на комисията, ще дамъ на вотирание предложението на комисията. Които не го приематъ тъй както го прочете г-нъ докладчикъ, да дигнатъ рѣжа. (Меншинство). Приема се предложението на комисия. Часътъ минава; жѣлае ли Нар. Събрание да продължимъ засѣданието? (Гласове: не, други: да се продължи).

Които жѣлажтъ да се продължи засѣданието да вдигнатъ рѣжа. (Меншинство). Кога ще стане идущето засѣдание? (Гласове: утрѣ!) Които жѣлажтъ да стане засѣдание утрѣ да вдигнатъ рѣжа. (Болшинство).

Дневний рѣдъ остава сѣщия съ продължение на дневния законопроектъ. (Звъни). Засѣданието се затваря.

(Край въ 7 часа).

Подпредседатели: { Н. Сукнаровъ.
Тр. Пановъ.